Sociale Staat van Zeeland:

gemeentelijk rapport

Vlissingen

Middelburg, december 2009

Colofon

© Scoop 2009

Samenstelling
Erik Bakker
Jolanda van Overbeeke - van Sluijs
Nadet Somers

Provincie Zeeland is opdrachtgever en financier

Scoop
Zeeuws instituut voor sociale
en culturele ontwikkeling
Achter de Houttuinen 8
Postbus 407 Middelburg
Telefoon (0118) 682500
Telefax (0118) 635311
www.scoopzld.nl
Scoop@scoopzld.nl

Foto
kaft: Google Earth, bewerking Scoop

Lay-out
Scoop

Ontwerp
Scoop

Drukwerk
Drukkerij Meulenberg

Inhoudsopgave

1. Korte schets van de gemeente Vlissingen 5
1.1 Inleiding 5
1.2 De kernen van de gemeente Vlissingen 5
1.3 Respons 7
1.4 Opbouw rapport 8

2. Bevolkingsprognose 9
2.1 Inleiding 9
2.2 Toelichting methodiek 11
2.3 Prognoses per kern en per levensfase 12

3. Veronderstelde leefbaarheid 15
3.1 Inleiding 15
3.2 Toelichting methodiek 15
3.3 Sociale infrastructuur en woonmilieukenmerken 16

4. Resultaten bevolkingsonderzoek 21
4.1 Inleiding 21
4.2 Veiligheid 21
4.3 Gezondheid 24
4.4 Mobiliteit 26
4.5 Wonen 26
4.6 Leren 29
4.7 Werken 31
4.8 Zorgen 33
4.9 Recreëren 38
4.10 Ervaren leefbaarheid 40

5. Conclusies 45

Literatuurlijst 47

Hoofdstuk 1: Korte schets van de gemeente Vlissingen

1.1 Inleiding

De provincie Zeeland heeft Scoop opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar de “Sociale Staat” van de provincie. Het doel is zicht te krijgen op de stand van zaken op sociaal gebied en aan de hand van de uitkomsten te komen tot een herijking van het sociaal beleid.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van feiten en cijfers uit verschillende bestaande bronnen. Daarnaast is er een uitgebreide vragenlijst uitgezet onder een steekproef uit de Zeeuwse bevolking. De resultaten worden niet alleen op provinciaal niveau gerapporteerd, maar ook op gemeenteniveau. Iedere Zeeuwse gemeente ontvangt dus niet alleen het provinciale rapport, maar ook een rapport waarin de resultaten van de eigen gemeente zijn gebundeld. In dit rapport vindt u de gebundelde onderzoeksgegevens over de gemeente Vlissingen.

In dit rapport wordt verwezen naar cijfers die opgenomen zijn in de sociale atlas 2009. Deze atlas bevat gegevens over gemeenten uit verschillende bronnen. De atlas is een bijlage bij het provinciale rapport.

Een deel van de gegevens, die u in het provinciale rapport en de sociale atlas vindt kunt u ook digitaal raadplegen via de sites van de provincie Zeeland en van Scoop. Hier kunt u de gegevens in tabelvorm of als weergave op een kaart opvragen en gebruiken in uw eigen rapporten.

In de volgende paragrafen vindt u een korte beschrijving van de gemeente, een weergave van de respons op de vragenlijst en wordt de opbouw van dit rapport beschreven.

1.2 De kernen van de gemeente Vlissingen

De gemeente Vlissingen kent per 1 januari 2009 44.729 inwoners (GBA, 2009). Daarmee is dit qua inwoners de derde gemeente van de provincie. De inwoners wonen verdeeld over drie kernen, de precieze verdeling is in figuur 1.1 weergegeven. In hoofdstuk 2 worden de bevolkingsprognoses van de verschillende kernen

Figuur 1.1: Inwonersverdeling per 1-1-2009

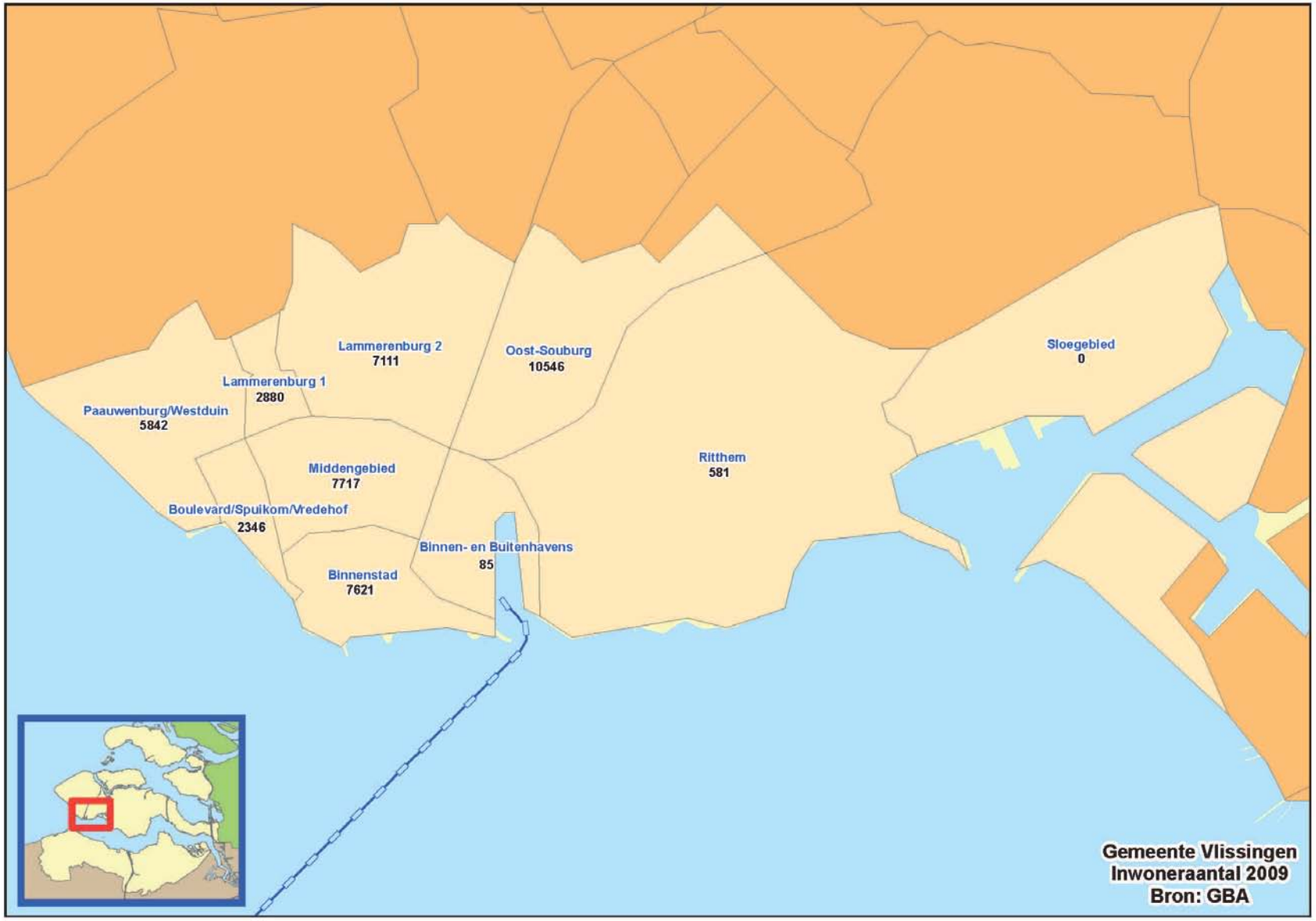

1.3 Respons

Voor het bevolkingsonderzoek zijn in heel Zeeland ruim 44.000 vragenlijsten uitgezet[1]. Hiervan zijn er ruim 13.000 teruggekomen, dit betekent een respons van 30%. In de gemeente Vlissingen zijn 2.405 vragenlijsten uitgezet, waarvan er 629 (26,2 %) teruggekomen zijn. In tabel 1.1 is te zien hoe de respons verdeeld is over de verschillende wijken/kernen.

In het voortraject is in overleg met de gemeente Vlissingen een wijkindeling voor dit onderzoek tot stand gekomen, waarbij gekozen is voor twee woongebieden aan de noordzijde met als gebiedsnamen 'Lammerenburg 1' en 'Lammerenburg 2'.

- Lammerenburg 1 staat voor Lammerenburg/Rosenburg.
- Lammerenburg 2 staat voor Bossenburgh/Weyevliet, Westerzicht, Papegaaienburg-Hofwijk, West-Souburg en Vrijburg.

Tabel 1.1: Overzicht respons binnen de gemeente

	steekproef	respons	respons %
Oost-Souburg	300	74	24,7%
Ritthem	300	82	27,3%
Vlissingen	1.805	473	26,2%
Binnenstad	300	59	19,7%
Boulevard/Spuikom/Vredehof	305	87	28,5%
Lammerenburg 1	300	80	26,7%
Lammerenburg 2	300	77	25,7%
Middengebied	300	78	26,0%
Paauwenburgh/Westduin	300	92	30,7%
Gemeente Vlissingen	2.405	629	26,2%

In bovenstaande tabel staat de netto-respons in het onderzoek. Niet ingevulde en zeer onvolledige vragenlijsten zijn niet in dit overzicht meegenomen omdat deze ook niet in de analyse gebruikt kunnen worden.

Om uitspraken te kunnen doen over de inwoners van de gemeente is gecorrigeerd voor het aantal inwoners per kern. Daarnaast is op kernniveau gecorrigeerd voor leeftijd, omdat naar verhouding meer ouderen dan jongeren de vragenlijst hadden teruggestuurd. Tot slot is gecorrigeerd naar geslacht op gemeenteniveau en opleiding op provinciaal niveau. Dit betekent dat op kernniveau wellicht wat afwijkingen voorkomen in de man-vrouw-verdeling of het opleidingsniveau ten opzichte van de werkelijke situatie. In het rapport is gewerkt met deze gecorrigeerde, of gewogen, scores.

[1] Hier zijn later ook de vragenlijsten van de pilot in Sluis aan toegevoegd.

1.4 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 bespreken we, per leeftijdcategorie en per kern, de bevolkingsprognoses. Vervolgens is in hoofdstuk 3 aandacht voor de voorzieningen, verenigingen en activiteiten die in de kernen/wijken aanwezig zijn, ook wel sociale infrastructuur genoemd. In hoofdstuk 4 worden de antwoorden op de vragenlijst geanalyseerd. In het vijfde en laatste hoofdstuk worden de uitkomsten uit de eerdere hoofdstukken samengebracht en worden conclusies getrokken.

Hoofdstuk 2: Bevolkingsprognose

2.1 Inleiding

Bevolkingsontwikkeling is een thema dat in Zeeland veel aandacht krijgt en gevolgen heeft voor het sociale domein. De provincie heeft het rapport “Onverkende Paden” uitgebracht (Provincie Zeeland, 2008). In dit rapport is een prognose gemaakt van de bevolking per gemeente vanaf 2007 tot 2050. In deze prognose zien we twee belangrijke ontwikkelingen.

Ten eerste dat de Zeeuwse bevolking tot 2020 ongeveer stabiel blijft rond 380.000 en daarna gaat dalen. In de onderstaande grafiek staat de verwachte bevolkingsontwikkeling van zowel de gemeente Vlissingen als de provincie Zeeland. Het percentage is de toe- of afname van de bevolking ten opzichte van 2009. In de figuur is te zien dat de bevolking in de gemeente Vlissingen naar verwachting in 2030 ongeveer 7 % kleiner zal zijn dan in 2009. Deze daling is sterker dan de daling van het inwoneraantal voor heel Zeeland, waar een daling van ongeveer 2% verwacht wordt.

Figuur 2.1 Bevolkingsontwikkeling gemeente Vlissingen en provincie Zeeland

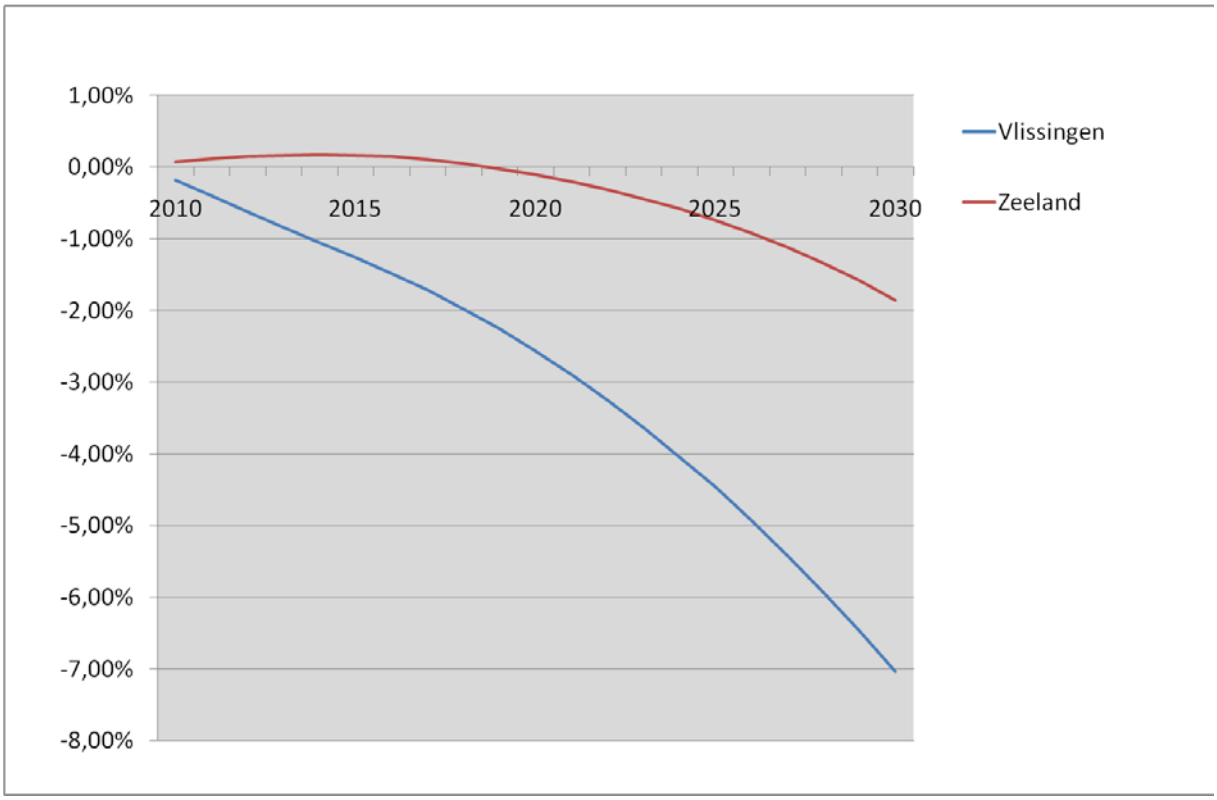

Bron: Provincie Zeeland (2009), bewerking door Scoop.

Ten tweede verandert de bevolkingsopbouw, door de vergrijzing komen er steeds meer ouderen en door een teruglopend aantal geboortes komen er steeds minder jongeren. In de onderstaande figuur is de bevolkingsopbouw voor 2015 en 2025 voor de gemeente Vlissingen neergezet naast die van 2009. In deze figuur zien we de babyboomgeneratie steeds ouder worden.

Om te kijken hoe het aantal ouderen in de gemeente Vlissingen zicht verhoudt tot de rest van Zeeland is gekeken naar de grijze druk. De grijze druk staat voor de verhouding tussen het aantal inwoners ouder dan 65 jaar en het aantal inwoners tussen de 20 en 65 jaar. In de sociale atlas (Scoop 2009) zijn deze gegevens voor heel Zeeland weergegeven. De grijze druk in de gemeente Vlissingen zit in de buurt van het Zeeuws gemiddelde. De grijze druk ligt fors hoger dan in Nederland.

Naast de grijze druk is er ook gekeken naar de groene druk. Dit is de verhouding tussen het aantal jongeren (van 0 tot 20 jaar) en het aantal mensen in de leeftijdscategorie 20 tot 60 jaar. Wat deze verhouding betreft is Vlissingen een gemeente met een kleiner aandeel jongeren dan gemiddeld voor Zeeland. De groene druk ligt in Vlissingen met 34,8 % lager dan het Zeeuws gemiddelde (39,7%) en ook lager dan het gemiddelde in Nederland (39%). Het verschil met het Zeeuws gemiddelde is niet significant.

Figuur 2.2: Bevolkingspiramides 2009-2015 en 2009-2025

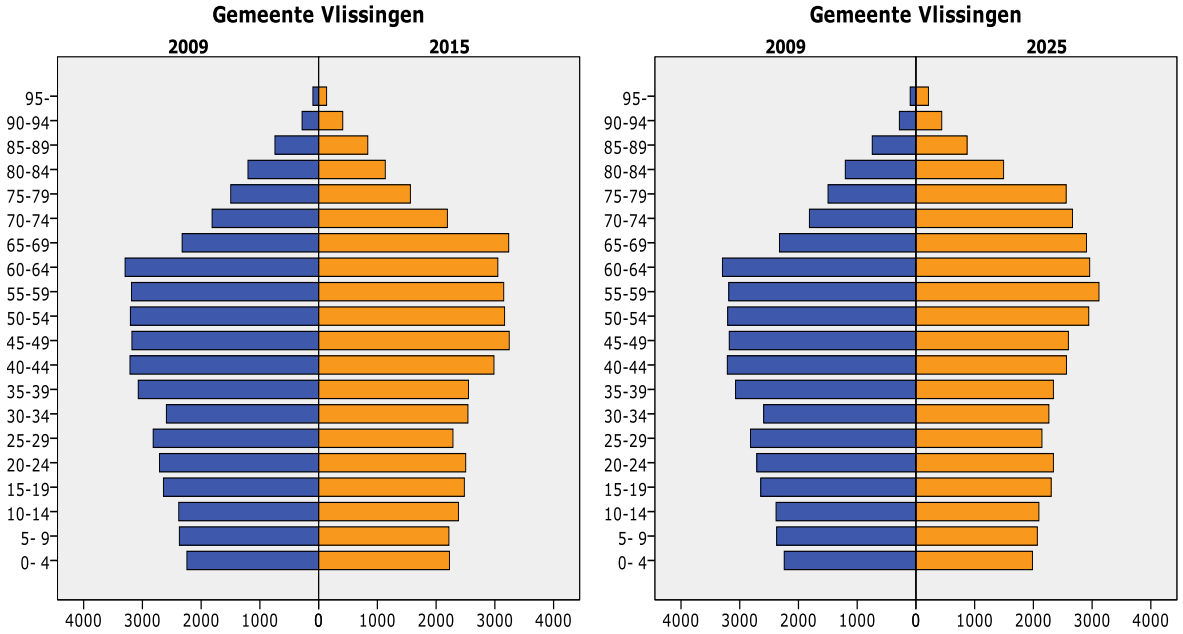

Bron: Provincie Zeeland (2009), bewerking door Scoop.

Voor dit rapport heeft Scoop de prognose van de provincie op gemeentelijk niveau vertaald naar een prognose per kern (of wijk in geval van de steden). In paragraaf 2.2 wordt eerst de gehanteerde methodiek toegelicht. Paragraaf 2.3 behandelt de prognoses per kern. De kernen worden op basis van omvang geclusterd om ze te kunnen vergelijken.

2.2 Toelichting methodiek

De provincie Zeeland heeft in 2008 de bevolkingsontwikkeling op provinciaal en gemeentelijk niveau inzichtelijk gemaakt. De ontwikkeling die de bevolking binnen een gemeente meemaakt, is echter niet voor iedere kern hetzelfde. Door verschillen in bijvoorbeeld bevolkingssamenstelling, ligging en voorzieningenniveau volgt de bevolkingsontwikkeling in iedere kern zijn eigen patroon. Om gemeentebestuurders een beter zicht te geven op deze verschillen tussen kernen heeft Scoop de meest recente provinciale prognose[2] vertaald naar kernniveau. In deze paragraaf wordt de gehanteerde methodiek toegelicht en worden de keuzes die daarbij gemaakt zijn, verantwoord.

Om te komen tot een bevolkingsprognose per kern, is bij alle gemeenten de bevolkingsopbouw voor de jaren 2004 tot en met 2009 opgevraagd. De bevolkingsopbouw is steeds gesplitst naar leeftijd (5 jaarcategorieën). Om te voorkomen dat met te kleine aantallen gewerkt zou worden en de betrouwbaarheid van de prognose erg klein zou worden, is voor de prognoses per kern gebruik gemaakt van de levensfasen zoals beschreven in het rapport "Verschuivende Verbanden" (Scoop, 2003). De indeling uit het rapport "Verschuivende verbanden" is in tabel 2.1 weergegeven.

Tabel 2.1: Levensfasen

Levensfase	Benaming	Leeftijdsgrenzen
1e fase	Vroege Jeugd	0 tot 15 jaar
2e fase	Jongvolwassenheid	15 tot 30 jaar
3e fase	Consolidatie en "Spitsuur"	30 tot 60 jaar
4e fase	Actieve ouderdom	60 tot 80 jaar
5e fase	Intensieve verzorging	80 jaar en ouder

Bron: Scoop (2003)

Om het beeld op de bevolkingsontwikkeling scherp te houden is er voor gekozen om in de prognose de categorie 30 tot 60 jaar te splitsen naar 30 tot 45 jaar en 45 tot 60 jaar.

De vertaling van gemeente- naar kern- en wijkniveau vindt plaats aan de hand van de trend in de afgelopen zes jaar en het aantal inwoners per kern/wijk vergeleken met het totaal aantal inwoners in de gemeente. De trend van de afgelopen zes jaar wordt (lineair) doorgetrokken richting 2015. Aan de hand daarvan wordt het verwachte aandeel in 2015 bepaald. Dit verwachte aandeel wordt vermenigvuldigd met het totaal aantal inwoners voor de betreffende gemeente in de provinciale prognose. De uitkomsten van deze berekening ziet u in de volgende paragraaf. Hierbij wordt geen rekening gehouden met eventuele nieuwbouw- of bijvoorbeeld sloopplannen.

[2] Prognose 2009 (Provincie Zeeland)

2.3 Prognoses per kern/wijk en per levensfase

Voor iedere kern en wijk in de gemeente Vlissingen is een prognose gemaakt van het verwachte aantal inwoners in 2015. Dit verwachte aantal inwoners is steeds weergegeven naast het huidige inwoneraantal. In figuur 2.3 staat de ontwikkeling van het totaal aantal inwoners van de kernen en wijken van de gemeente Vlissingen naast elkaar.

In figuur 2.3 zien we dat in de gemeente Vlissingen de wijken Boulevard/Spuikom/Vredehof en Lammerenburg 1 naar verwachting gaan groeien. Hetzelfde geldt voor de kern Oost-Souburg. De overige wijken en kernen zien hun inwoneraantal dalen.

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt er nader gekeken naar de bevolkingsopbouw in de verschillende kernen en wijken en de ontwikkeling hierin. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de leeftijdscategorieën zoals besproken in paragraaf 2.2. De kernen en wijken worden besproken en vergeleken op basis van de clustering die in paragraaf 1.2 gegeven is.

Figuur 2.3 Inwoneraantal per kern

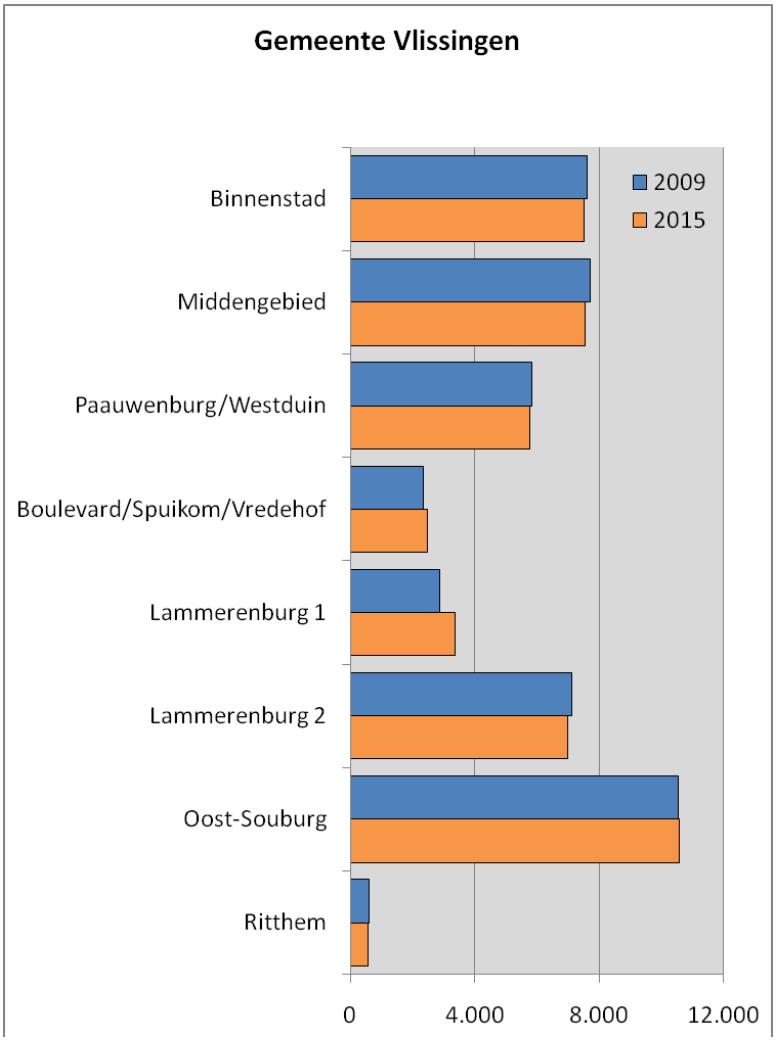

Bron: GBA Vlissingen, Provincie Zeeland, bewerking door Scoop

BEVOLKINGSOPBOUW

Naast de omvang van de bevolking is ook gekeken naar de opbouw van de bevolking en de verwachte ontwikkeling daarin. In figuur 2.4 is per kern de bevolkingsopbouw weergegeven. In de figuur is voor Ritthem een ander bereik gekozen op de x-as dan voor de overige figuren. Bij het vergelijken van de figuren moet hiermee rekening gehouden worden.

In de figuren is te zien dat het aantal jonge kinderen in de meeste wijken/kernen terugloopt. De wijk Lammerenburg 1 is hierop een uitzondering. Kijken we naar de 15 tot en met 29 jarigen dan zien we dat het aantal inwoners in deze leeftijdscategorie toeneemt in Lammerenburg 1, Pauwenburg/Westduin en Ritthem. Ook het aantal inwoners in de leeftijdscategorie 30 tot en met 44 loopt over het algemeen terug. Uitzonderingen hierop is Boulevard/Spuikom/Vredehof. Wat betreft de 45 tot en met 59-jarigen zien we een divers beeld in Vlissingen. In drie van de zes wijken zien we een toename, in drie kernen een afname. De beide kernen buiten de stad Vlissingen laten een daling van het inwoneraantal in deze leeftijdscategorie zien. In alle wijken en kernen zal het aantal inwoners in de leeftijdscategorie 60 tot en met 79 jaar in 2015 hoger liggen dan in 2009. Het aantal inwoners van 80 jaar en ouder groeit ook in alle wijken en kernen in de gemeente Vlissingen.

Figuur 2.4: Bevolkingsopbouw 2009 en 2015 Cluster 1

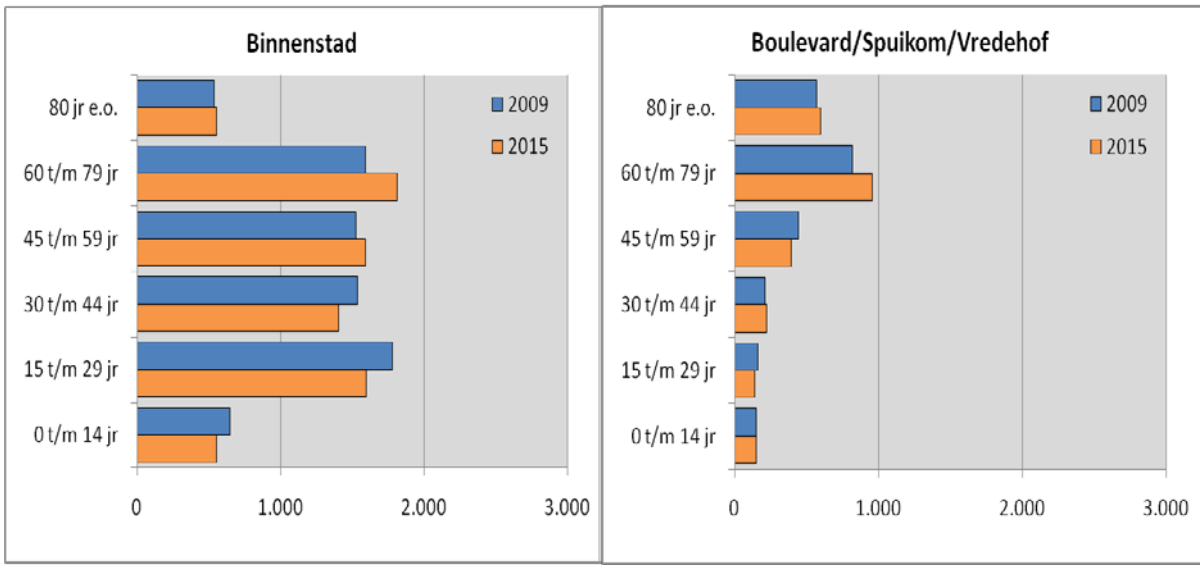

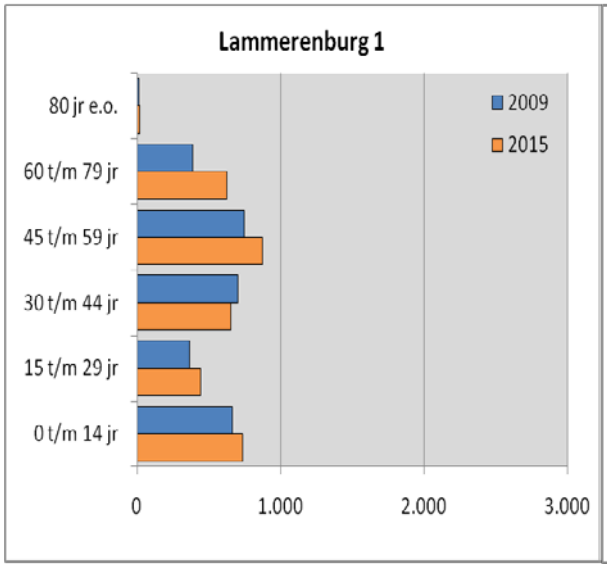
Lammerenburg 1
80 jr e.o.
60 t/m 79 jr
45 t/m 59 jr
30 t/m 44 jr
15 t/m 29 jr
0 t/m 14 jr
2009
2015
0
1.000
2.000
3.000

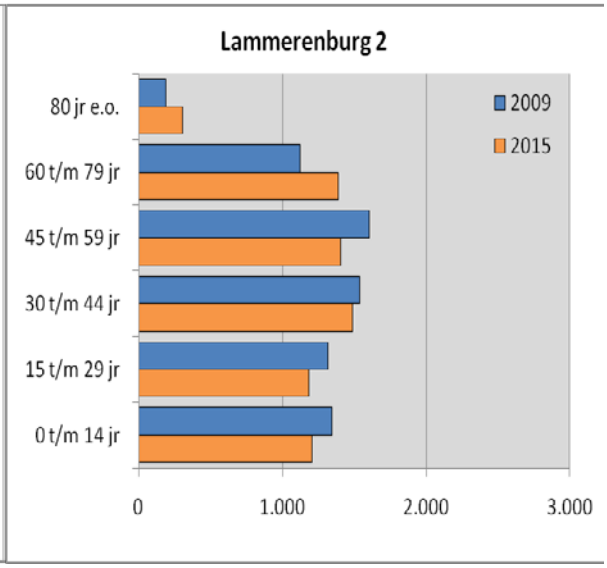
Lammerenburg 2
80 jr e.o.
60 t/m 79 jr
45 t/m 59 jr
30 t/m 44 jr
15 t/m 29 jr
0 t/m 14 jr
2009
2015
0
1.000
2.000
3.000

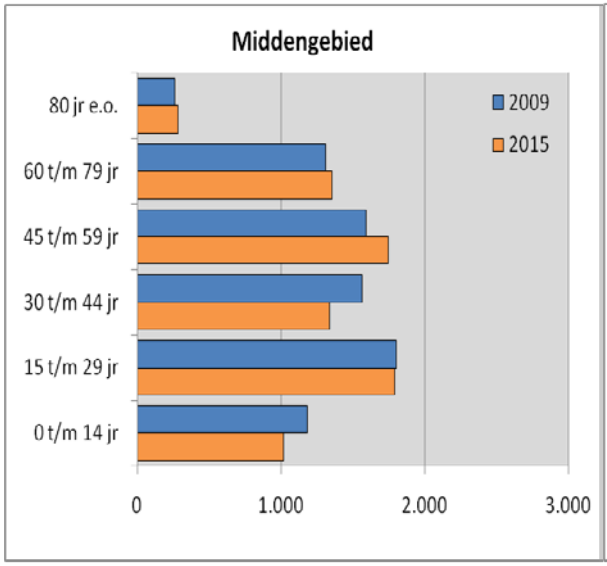
Middengebied
80 jr e.o.
60 t/m 79 jr
45 t/m 59 jr
30 t/m 44 jr
15 t/m 29 jr
0 t/m 14 jr
2009
2015
0
1.000
2.000
3.000

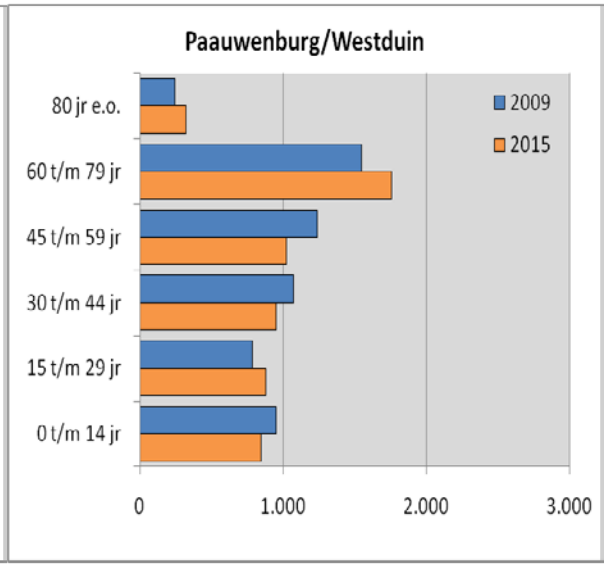
Paauwenburg/Westduin
80 jr e.o.
60 t/m 79 jr
45 t/m 59 jr
30 t/m 44 jr
15 t/m 29 jr
0 t/m 14 jr
2009
2015
0
1.000
2.000
3.000

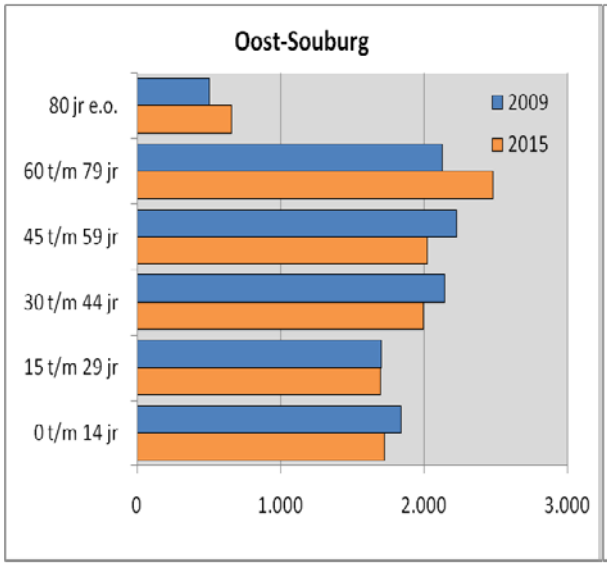
Oost-Souburg
80 jr e.o.
60 t/m 79 jr
45 t/m 59 jr
30 t/m 44 jr
15 t/m 29 jr
0 t/m 14 jr
2009
2015
0
1.000
2.000
3.000

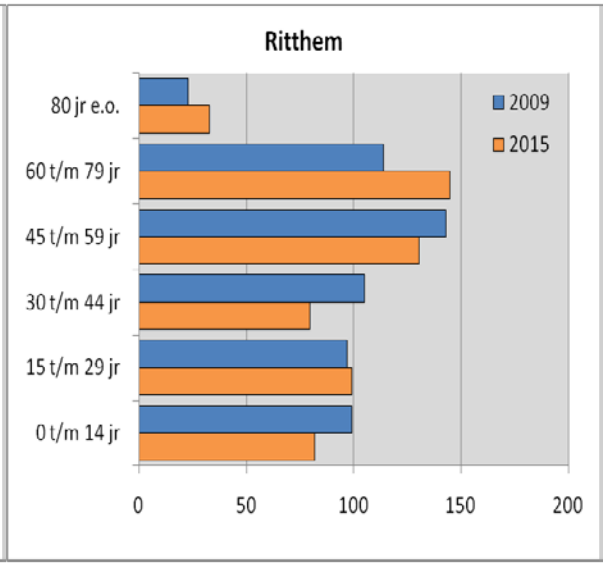
Ritthem
80 jr e.o.
60 t/m 79 jr
45 t/m 59 jr
30 t/m 44 jr
15 t/m 29 jr
0 t/m 14 jr
2009
2015
0
50
100
150
200

Hoofdstuk 3: Veronderstelde leefbaarheid

3.1 Inleiding

Bij het in kaart brengen van de sociale staat van Zeeland is er vanuit twee perspectieven gekeken naar de verschillende kernen en wijken binnen de provincie Zeeland. Het eerste perspectief is dat van de *veronderstelde leefbaarheid* (Veenhoven, 2000). De veronderstelde leefbaarheid verwijst naar sociale en fysieke kenmerken, die van invloed zijn het welzijn van mensen (Van Dorst, 2005). Deze sociale en fysieke kenmerken zijn door Scoop in eerder onderzoek (UvA & Scoop, 2007; Scoop, 2008) vertaald naar het geheel van voorzieningen, verenigingen en activiteiten in iedere kern.

Het tweede perspectief is dat van de *gepercipieerde* of *ervaren leefbaarheid* (Van der Valk & Musterd (red.), 1998). Daarbij gaat het erom hoe mensen hun leefomgeving ervaren en waarderen. De leefomgeving bestaat uit de aanwezige voorzieningen, verenigingen en activiteiten (de veronderstelde leefbaarheid), maar ook uit zaken als de bestrating, openbare verlichting en het buitengebied (de woonomgeving) in nabijheid van de woonkern/-wijk. De waardering van inwoners uit Zeeland voor de leefomgeving was een onderdeel van de vragenlijst. In hoofdstuk 4 wordt de ervaren leefbaarheid besproken.

De veronderstelde leefbaarheid (perspectief 1) staat in dit hoofdstuk centraal. Scoop heeft in eerder onderzoek een methodiek ontwikkeld waarmee de veronderstelde leefbaarheid gemeten kan worden. Deze methodiek is ook in dit onderzoek toegepast. In paragraaf 3.2 wordt de methodiek toegelicht en verder uitgewerkt. De scores van de verschillende kernen/wijken in het model worden besproken in paragraaf 3.3. In deze paragraaf worden de scores ook in verband gebracht met de woonmilieukenmerken.

3.2 Toelichting methodiek

Om zicht te krijgen op de voorzieningen, verenigingen en activiteiten in iedere kern hebben medewerkers van Scoop een inventarisatie uitgevoerd. De inventarisatie bestond uit het nalopen van de gemeentegids, raadplegen van het telefoonboek en het bezoeken van relevante sites. Een voorlopige inventarisatie is voorgelegd aan de gemeenten en (waar aanwezig) de stads-, dorps- en wijkraden. Deze partijen is gevraagd de inventarisatie te toetsen op volledigheid en juistheid. Er moet opgemerkt worden dat het, gezien het tijdspad en de input, die we nodig hebben voor het model, hier niet gaat om een volledige inventarisatie. De inventarisatie is uitgevoerd op een niveau dat het mogelijk maakt om het door Scoop gehanteerde model te vullen[3].

Bij de inventarisatie is gekeken naar acht aspecten die de veronderstelde leefbaarheid van een kern of wijk bepalen. Dit zijn (1) culturele voorzieningen en het culturele verenigingsleven, (2) bereikbaarheid, (3) onderwijs, (4) economische bedrijvigheid, (5) sportaccommodaties en –verenigingen, (6) horeca, (7) financiële dienstverlening en (8) zorgvoorzieningen.

De aspecten zijn veelal weer onderverdeeld naar meerdere deelaspecten. De inventarisatie bij sport bestaat bijvoorbeeld uit de sportaccommodaties, sportverenigingen voor jongeren, sportverenigingen voor volwassenen en sportmogelijkheden voor ouderen. Naast deze verfijning naar deelaspecten wordt de indeling waar nodig ook nog verfijnd naar levensfase. Niet voor elke groep bewoners zijn dezelfde onderdelen van de

[3] Er is gekeken naar de kwantiteit van de voorzieningen, niet naar de kwaliteit.

sociale infrastructuur van belang. Voor een ouder echtpaar zal de aanwezigheid van een gymzaal minder belangrijk zijn dan voor een jong gezin. In het model is een onderscheid gemaakt naar deelaspecten, die voor alle doelgroepen belangrijk zijn en deelaspecten die voor inwoners in een bepaalde levensfase belangrijk zijn. Wat betreft de levensfasen wordt een onderscheid gemaakt naar jongeren, jonge gezinnen en ouderen.

De inventarisatie van de voorzieningen, verenigingen en activiteiten is door Scoop omgezet in een score. Wanneer er bijvoorbeeld in een kern een dorpshuis is krijgt deze de score 1 voor het onderdeel culturele voorzieningen. Wanneer er in de kern naast het dorpshuis nog één andere voorziening is (bijvoorbeeld een atelier, museum of bibliotheek), krijgt deze kern de score 2 voor dit deelaspect. Zijn er naast het dorpshuis meerdere culturele voorzieningen dan krijgt deze kern een score 3. Hoe hoger de score van de kern, hoe hoger het voorzieningenniveau.

De toegekende scores worden voor ieder van de eerdergenoemde acht aspecten omgerekend naar een score van 0 tot 10. Daarnaast wordt er een totaalscore voor de kern berekend en een score voor ieder van de drie genoemde levensfasen. Scores op de verschillende aspecten worden ongewogen meegenomen bij het berekenen van de totaalscore. 'Ongewogen' betekent dat alle acht aspecten als even belangrijk ervaren worden. Als laatste wordt op basis van de scores in de verschillende kernen een gemiddelde score voor de gemeente vastgesteld. De scores worden samengevat in tabel 3.1 en grafisch weergegeven in een webdiagram (figuur 3.1).

Naast de sociale infrastructuur wordt er ook gekeken naar de woonmilieukenmerken van de kernen/wijken. Daarbij gaat het om gegevens over de bevolkingsomvang en –samenstelling, de woningvoorraad en de woonomgeving. Gegevens over de bevolkingsomvang en –samenstelling komen uit de gemeentelijke basisadministratie. De gegevens over de woningvoorraad komen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Gegevens over de woonomgeving komen uit het boek "*Het Nederlandse landschap, de dorpen in Zeeland en het water op Walcheren"* (De Klerk, 2003). De gegevens over religieuze oriëntatie zijn in de inventarisatie van de voorzieningen, verenigingen en activiteiten meegenomen.

In paragraaf 3.3 wordt de relatie tussen de score op sociale infrastructuur en het aantal inwoners weergegeven in figuur 3.2. De veronderstelde leefbaarheid is de score op sociale infrastructuur gerelateerd aan het aantal inwoners. Verderop in hoofdstuk 4 wordt de relatie tussen veronderstelde leefbaarheid en de ervaren leefbaarheid weergegeven in figuur 4.10.6. Nader onderzoek is nodig om de relatie tussen sociale infrastructuur, woonmilieukenmerken en ervaren leefbaarheid nog verder te duiden.

3.3 Sociale infrastructuur en woonmilieukenmerken

In deze paragraaf staan de scores voor sociale infrastructuur in tabel 3.1. Daarin zien we dat de gemiddelde score voor de sociale infrastructuur in de gemeente Vlissingen uitkomt op een 9,2. De kernen/wijken met de laagste score zijn Ritthem en Lammerenburg 1. De kernen/wijken met de hoogste score voor sociale infrastructuur zijn Oost-Souburg, Middengebied en Pauwenburg/Westduin. Zorgvoorzieningen zijn het minst over de kernen/wijken verspreid terwijl sportvoorzieningen in de meeste kernen/wijken terug te vinden zijn.

Tabel 3.2 bevat de woonmilieukenmerken van de kernen uit gemeente Vlissingen In deze tabel zien we, dat in Lammerenburg1 de meeste gezinnen met kinderen wonen en dat daar naar verhouding ook de meeste inwoners gevestigd zijn met een hoog inkomen.

De wijk het Middengebied heeft relatief de meeste huurwoningen en de wijk Lammerenburg 1 naar verhouding de minste. De laagste gemiddelde woningwaarde is te vinden in de Binnenstad van Vlissingen en in de kern Oost-Souburg.

Tabel 3.1 Scores sociale infrastructuur Gemeente Vlissingen op de 10-puntsschaal

	Cijfer per aspect van leefbaarheid									**cijfers per levensfase**		
	culturele voorzieningen en verenigingsleven	bereikbaarheid	onderwijs	bedrijvigheid	sport	horeca	financiele dienstverlening	zorg	gemiddeld	jonge gezinnen	jongeren	ouderen
Ritthem	8,3	9,2	6,7	10,0	10,0	10,0	3,3	3,3	**7,6**	**8,8**	**8,1**	**8,1**
Oost-Souburg	10,0	9,2	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	**9,9**	**10,0**	**9,8**	**10,0**
Binnenstad	8,7	9,2	10,0	10,0	9,2	10,0	10,0	10,0	**9,6**	**9,8**	**8,9**	**10,0**
Middengebied	9,6	8,3	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	**9,7**	**9,8**	**9,4**	**9,5**
Paauwenburgh/Westduin	9,6	9,2	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	8,3	**9,6**	**9,8**	**9,6**	**9,5**
Lammerenburg 1	7,0	7,5	10,0	6,7	8,5	6,7	6,7	6,7	**7,4**	**8,2**	**7,0**	**6,9**
Lammerenburg 2	8,7	8,3	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	**9,6**	**9,4**	**8,9**	**9,0**
Vlissingen	10,0	9,2	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	**9,9**	**10,0**	**9,8**	**10,0**
Gemiddelde gemeente	9,0	8,8	9,6	9,6	9,7	9,6	8,8	8,5	**9,2**	**9,5**	**8,9**	**9,1**

Tabel 3.2 Woonmilieukenmerken van de kernen in de gemeente Vlissingen

		Bevolkingssamenstelling					Woningkenmerken	
	Bevolkingsomvang: Absoluut (2008)	% inwoners 65 plus (2008)	% gezinnen met kinderen (2008)	% hoge inkomens (2005)	verhuismobiliteit: verhuizingen per 1000 inwoners (2004)	Woonomgeving: cultuurhistorische aantrekkelijkheid (De Klerk 1994, 2003)	% huurwoningen (2005)	gemiddelde woningwaarde (€) (2007)
Oost-Souburg	10.440	17	36	14	96	x	42	139.000
Ritthem	590	15	41	22	78	10	23	226.000
Vlissingen - Binnenstad	7.710	20	15	14	208	x	53	138.000
Vlissingen - Middengebied	10.090	23	22	15	149	x	63	155.000
Vlissingen - Paauwenburg / Westduin	5.850	21	32	26	88	x	38	194.000
Vlissingen - Lammerenburg 1	2.520	6	58	37	145	x	3	300.000
Vlissingen - Lammerenburg 2	7.490	10	44	19	97	x	32	184.000
Vlissingen, totale gemeente	**44.690**	**17**	**30**	**18**	**130**	**x**	**46**	**155.000**

Cijfers bij benadering, gebaseerd op basis van kerncijfers CBS.

Figuur 3.1 De webdiagrammen

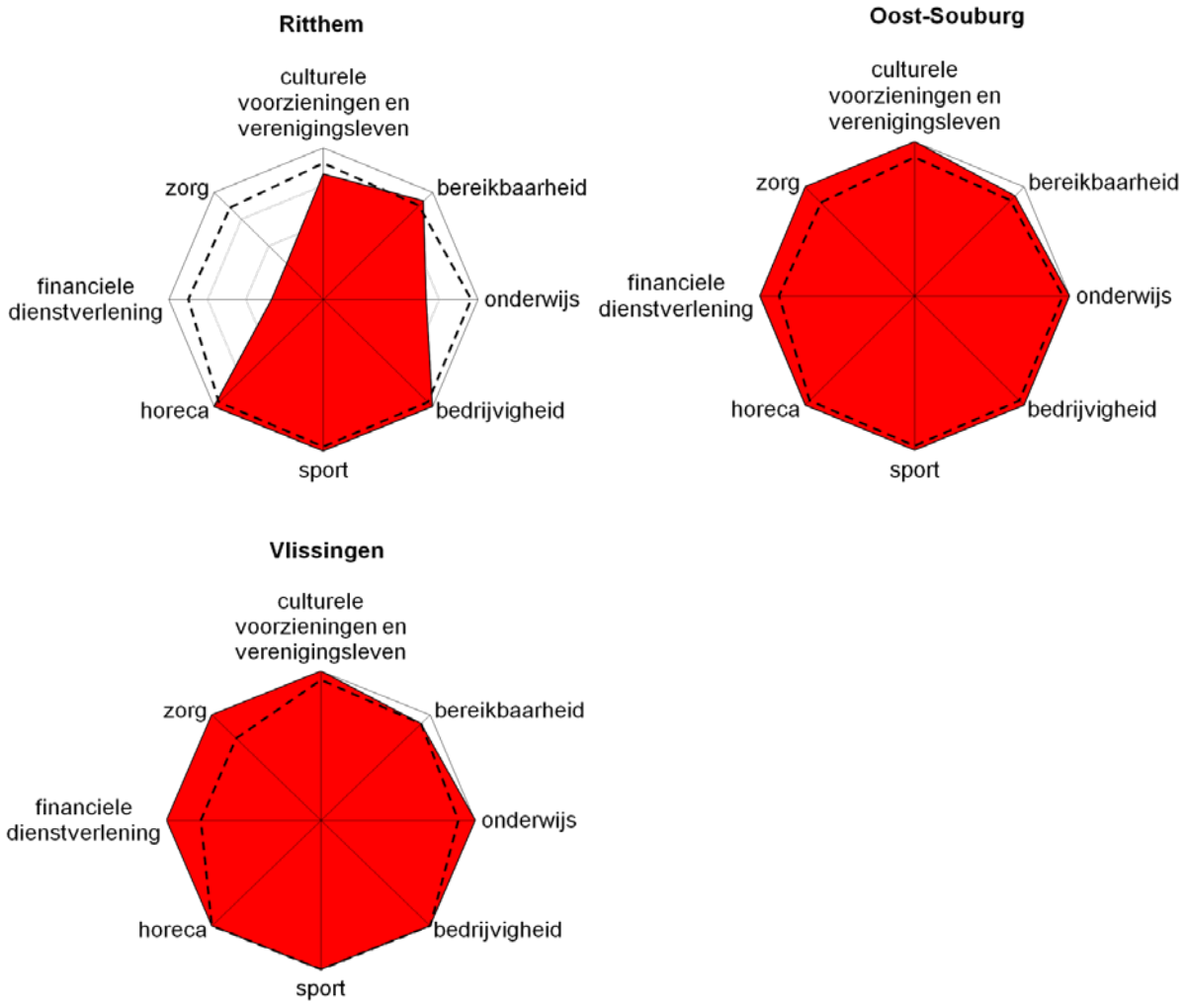

De webdiagrammen (figuur 3.1) laten duidelijk zien hoe omvangrijk de sociale infrastructuur (activiteiten, verenigingen, voorzieningen) is per kern. Als we deze omvang relateren aan het inwonertal krijgen we zicht op de veronderstelde leefbaarheid. Het model dat ontwikkeld is om de veronderstelde leefbaarheid te meten is echter niet geschikt voor een gemeente als Vlissingen, die slechts twee kernen heeft die bovendien zeer dicht tegen de stad zijn gelegen. Om deze reden is geen inschatting te maken van de veronderstelde leefbaarheid in Ritthem en Oost-Souburg.

Hoofdstuk 4: Resultaten bevolkingsonderzoek

4.1 Inleiding

Om de ervaren leefbaarheid in kaart te brengen hebben we een uitgebreide vragenlijst voorgelegd aan een groot aantal inwoners uit Zeeland. In dit hoofdstuk staan de uitkomsten van de vragenlijst centraal. In deze vragenlijst is gevraagd naar een aantal uiteenlopende thema's zoals veiligheid, mobiliteit, werken, gezondheid en recreëren. In totaal zijn er negen thema's die behandeld worden. Waar zinvol zijn de antwoorden van de inwoners uit de verschillende kernen naast elkaar weergegeven.

Voor een vergelijking van de uitkomsten op gemeentelijk niveau verwijzen wij naar het provinciale rapport. Daarin worden vergelijkbare analyses en figuren besproken als in dit rapport, alleen ligt dan de focus op de dertien Zeeuwse gemeenten.

In hoofdstuk 4 wordt de naam Rosenburg/Lammerenburg gebruikt voor de wijk die eerder benoemd is als Lammerenburg 1 en de naam West-Souburg voor de wijk die eerder benoemd is als Lammerenburg 2.

4.2 Veiligheid

Het eerste thema in dit vierde hoofdstuk is veiligheid. Middels de vragenlijst is geïnventariseerd in welke mate inwoners van de gemeente onveiligheidsgevoelens ervaren. Zowel in het algemeen als in de eigen kern/de eigen wijk. In figuur 4.2.1 is te zien dat de meeste inwoners zich nooit (23%) of zelden (41%) onveilig voelen. Als het gaat om het gevoel van onveiligheid in de eigen kern/wijk is het nog iets beter.

Figuur 4.2.1 Onveiligheidsgevoelens

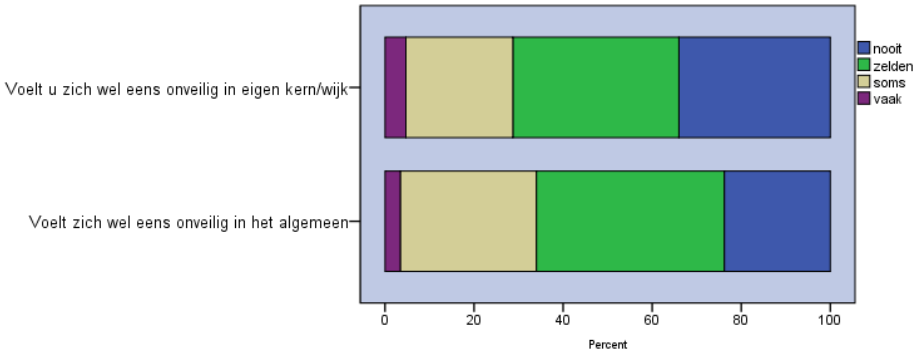

Middels negen stellingen is aan de inwoners van de gemeente gevraagd hoe zij denken over de collectieve redzaamheid in hun kern/wijk. De collectieve redzaamheid verwijst naar de mate waarin mensen in een bepaald gebied elkaar vertrouwen en de bereidheid hebben om samen te werken om bepaalde problemen op te lossen of bepaalde doelen te bereiken. De vragen vormen samen een schaal met een minimum van 1 met de betekenis 'lage collectieve redzaamheid' en een maximum van 5 met de betekenis 'hoge collectieve redzaamheid'. In figuur 4.2.2 is per kern/wijk weergegeven hoe de verschillende scores verdeeld zijn. We zien de meeste inwoners met een hoge score voor collectieve redzaamheid in Ritthem; de meeste inwoners die slechts enige of geen collectieve redzaamheid ervaren, wonen in het Middengebied.

Figuur 4.2.2 Collectieve redzaamheid

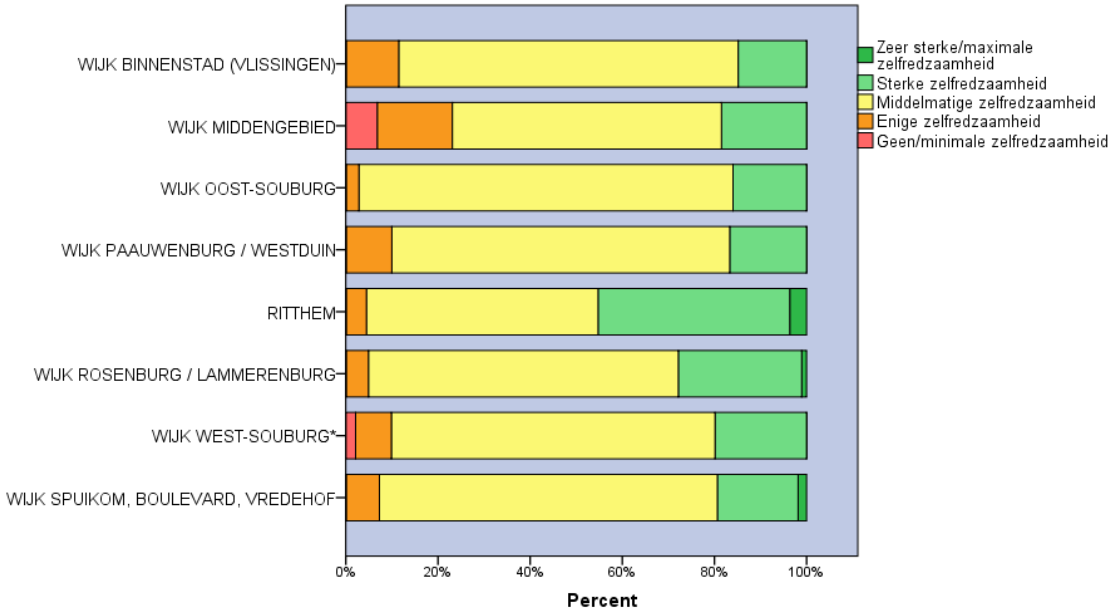

Kijken we naar de mate waarin overlast ervaren wordt, dan zien we dat er twee vormen van overlast zijn die vaak ervaren worden. Dit zijn hondenpoep en rommel op straat. Vormen van overlast die bijna nooit ervaren worden zijn licht van industrie, lawaai van industrie en bedrijven, stank van bedrijven en stank van scheepvaart.

Figuur 4.2.3 Ervaren overlast per soort

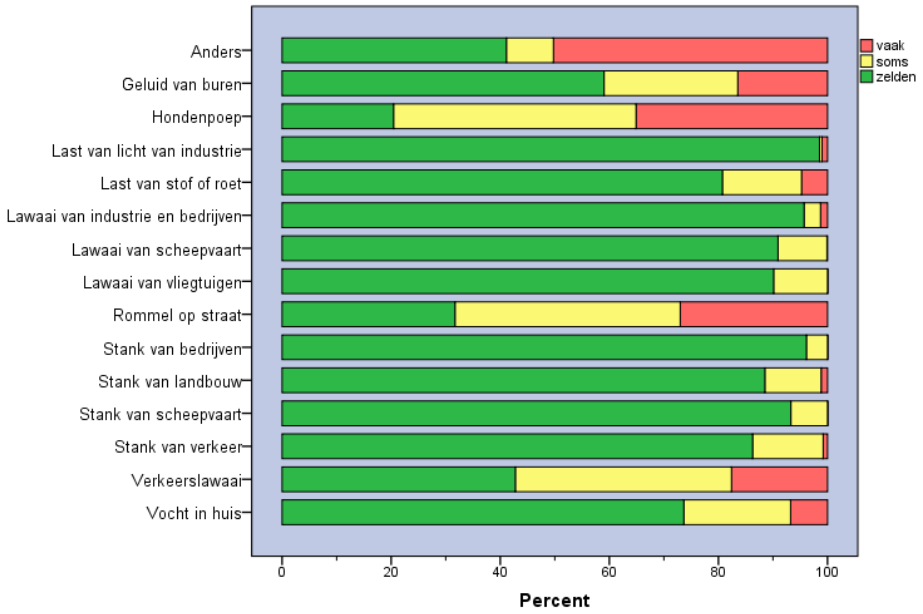

Naast de collectieve redzaamheid is er gekeken naar de sociale veiligheid. De sociale veiligheid zegt iets over de mate waarin mensen het gevoel hebben dat zij het inzicht, de mogelijkheden en de middelen hebben om zelf iets aan hun situatie te doen. In figuur 4.2.4 zijn de scores van de verschillende kernen als het gaat om sociale veiligheid weergegeven. In de figuur zien we dat Ritthem sterker scoort, waar het Middengebied juist een lagere score heeft.

Figuur 4.2.4 Sociale veiligheid

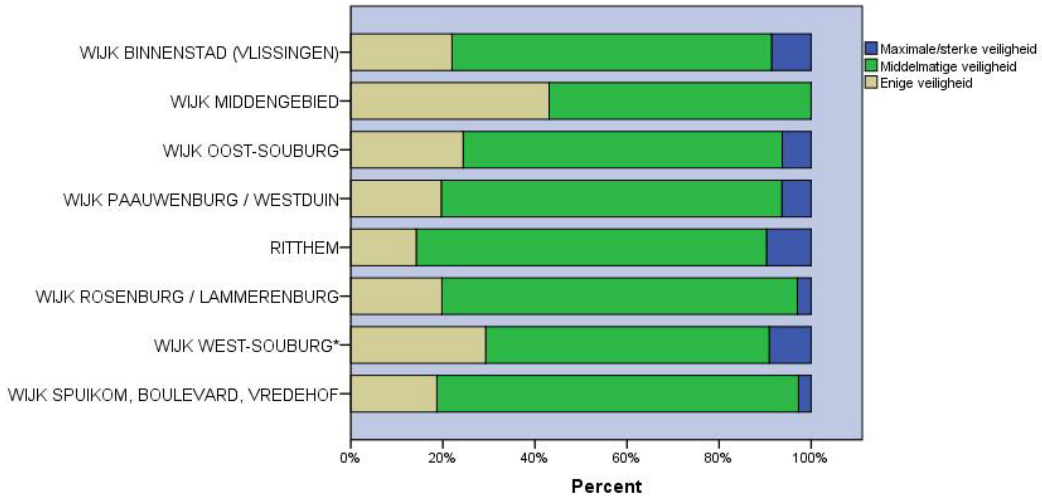

In de vragenlijst is aan de respondenten de vraag voorgelegd hoe zij denken over bepaalde thema's die met veiligheid te maken hebben in hun eigen kern/wijk en in hun gemeente. In figuur 4.2.5 is te zien welke beoordeling gegeven wordt aan de verschillende items. In deze figuur is te zien dat mensen negatiever denken over de veiligheid rondom plekken waar groepen jongeren rondhangen maar positiever over de veiligheid in het eigen huis.

Figuur 4.2.5 Mening over verschillende zaken die met veiligheid te maken hebben

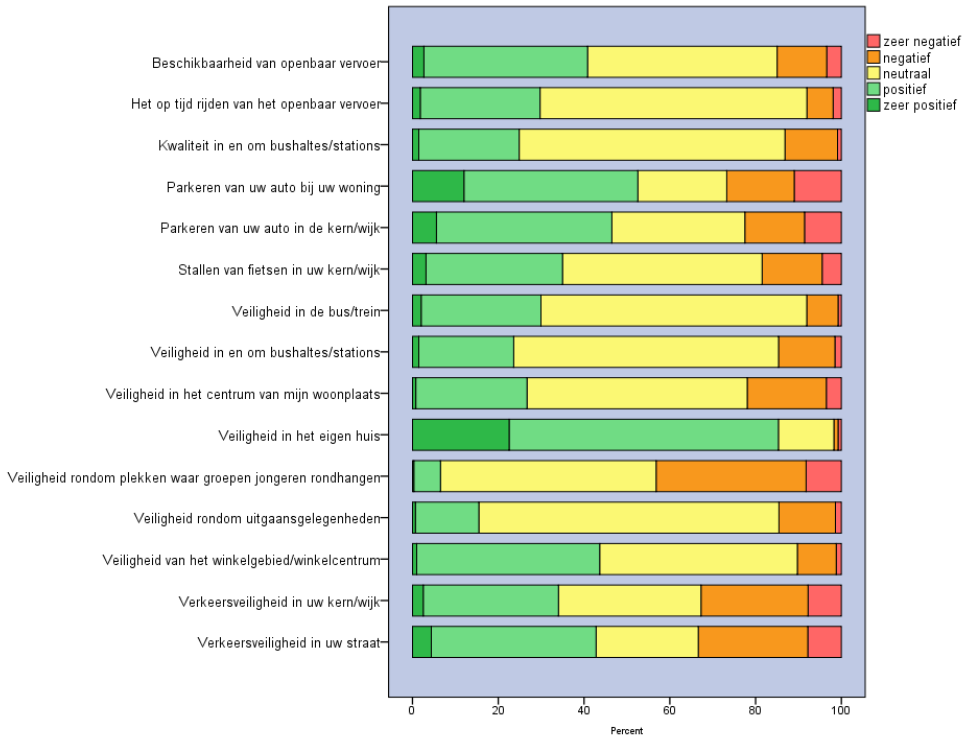

4.3 Gezondheid

Gezondheid is benoemd als tweede randvoorwaarde in het provinciaal rapport. In het onderzoek is de inwoners van de gemeente Vlissingen gevraagd aan te geven hoe zij de eigen gezondheid beoordelen. Hieruit blijkt dat in Vlissingen 78% aangeeft de eigen gezondheid als goed tot zeer goed te beoordelen. Daar staat tegenover dat 3% de eigen gezondheid als slecht tot zeer slecht beoordeelt. In figuur 4.3.1 is de verdeling van de beoordelingen per kern/wijk weergegeven. Hierin is te zien dat in Rosenburg / Lammerenburg het grootste aandeel inwoners positief oordeelt over de eigen gezondheid. In Oost-Souburg is naar verhouding het hoogste percentage te vinden van inwoners die negatief over de eigen gezondheid oordelen.

Figuur 4.3.1 Beoordeling van de eigen gezondheid

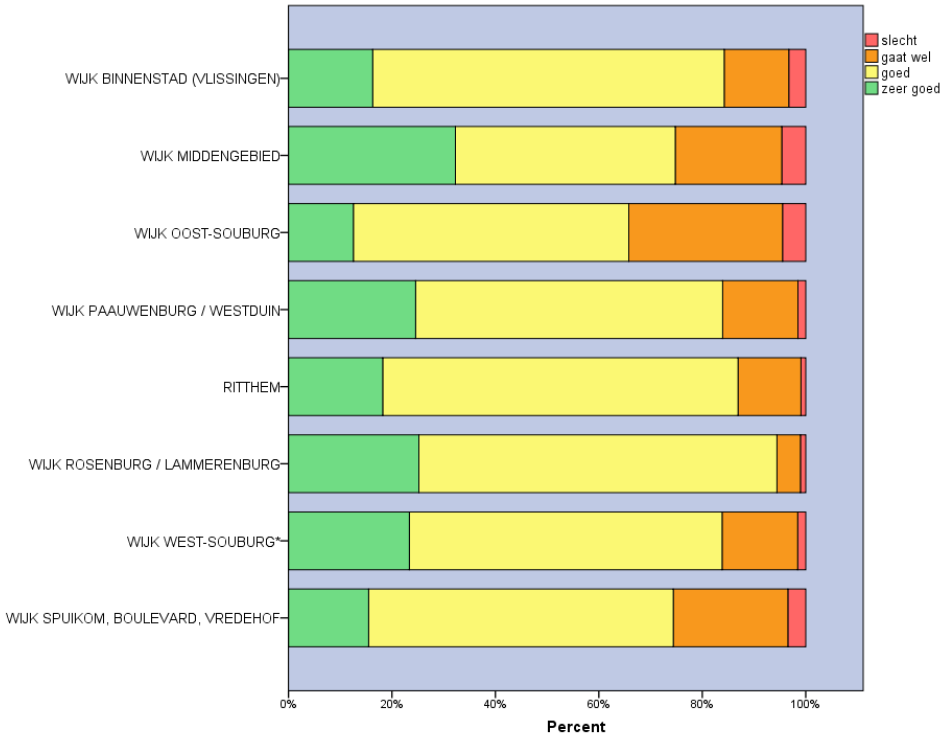

Naast het oordeel over de gezondheid is er gekeken naar het aantal uren dat mensen besteden aan bewegen. In figuur 4.3.2 is opgenomen hoeveel uur de inwoners van de gemeente Vlissingen gemiddeld besteden aan verschillende lichamelijk inspannende activiteiten.

Figuur 4.3.2 Aantal uren dat men per week aan bewegen besteedt

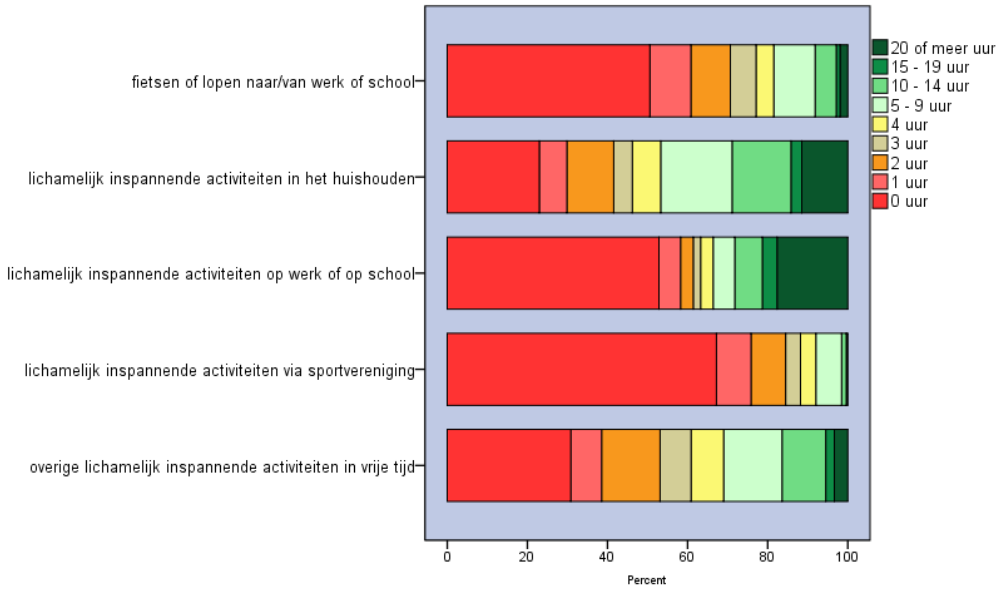

In verband met de toename van het aantal mensen met overgewicht of extreem overgewicht is de Nederlandse Norm Gezond Bewegen ontwikkeld. Deze norm schrijft voor dat, om een goede gezondheid te behouden, het gewenst is om tenminste vijf dagen per week dertig minuten matig intensieve lichaamsbeweging te hebben. In de gemeente Vlissingen voldoet 70% aan deze norm[4]. In figuur 4.3.3 is te zien in welke kernen er het meest en in welke kernen er het minst bewogen wordt.

Figuur 4.3.3 Aantal dagen per week dat men tenminste 30 minuten inspannende activiteiten verricht

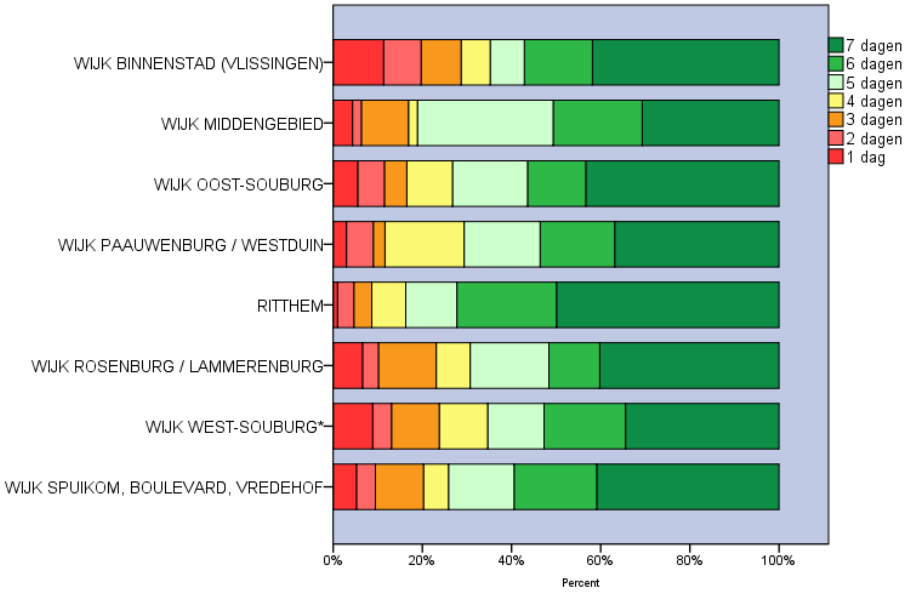

[4] De norm voor volwassenen is toegepast op de populatie 15 jaar en ouder. De norm voor jongeren is hoger (een uur per dag).

4.4 Mobiliteit

Mobiliteit is een randvoorwaarde om deel te nemen aan netwerken en gebruik te maken van voorzieningen. In het onderzoek zijn verschillende vragen over dit onderwerp opgenomen. Uit het onderzoek blijkt dat 81% van de inwoners van de gemeente Vlissingen altijd over een auto kan beschikken. 31% maakt elke dag gebruik van de auto. Daarnaast maakt ongeveer 37% dagelijks gebruik van de fiets. Dagelijks gebruik van het openbaar vervoer komt nauwelijks voor en dagelijks gebruik van WMO-vervoer komt niet voor.

Naast de frequentie van het gebruik is ook gekeken naar het doeleinde van het gebruik. Nemen inwoners van Vlissingen de auto, fiets of het openbaar vervoer naar bijvoorbeeld hun werk? In figuur 4.4.1 is per doeleinde aangegeven welk deel van de inwoners van de gemeente Vlissingen gebruik maakt van een bepaald soort vervoermiddel. In de figuur zien we dat de meeste mensen de auto en fiets gebruiken om naar hun werk of studie te gaan.

Figuur 4.4.1 Gebruik vervoermiddelen

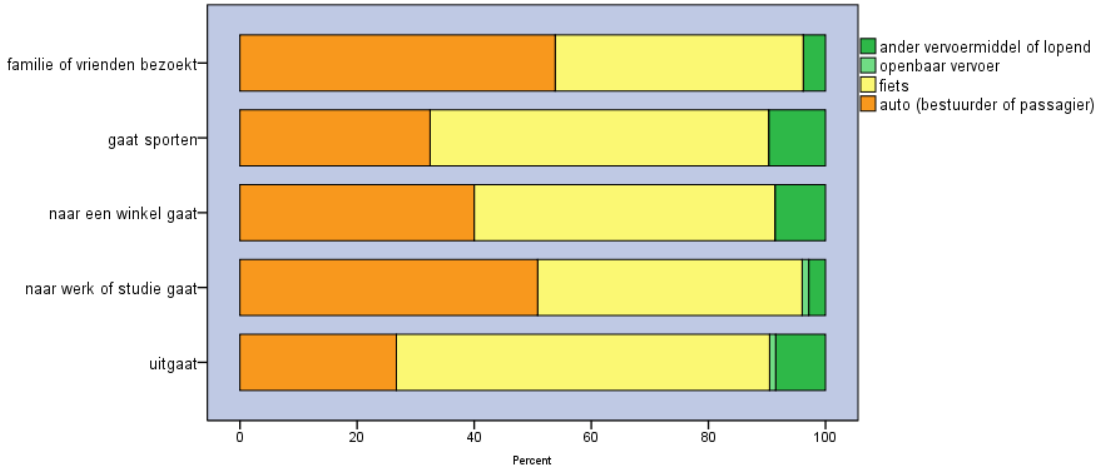

4.5 Wonen

In dit onderzoek is er aandacht besteed aan hoe mensen denken over de eigen woning, of men verhuisgeneigd is en waar men dan eventueel naar toe zou willen verhuizen. In figuur 4.5.1 is weergegeven hoe tevreden mensen in de verschillende kernen/wijken zijn met de eigen woning. In deze figuur is te zien dat de meeste mensen in Vlissingen (84%) tevreden zijn met de eigen woning. In de wijken Middengebied en West-Souburg wonen naar verhouding meer inwoners die ontevreden of matig tevreden zijn met de eigen woning.

Figuur 4.5.1 Tevredenheid met de eigen woning

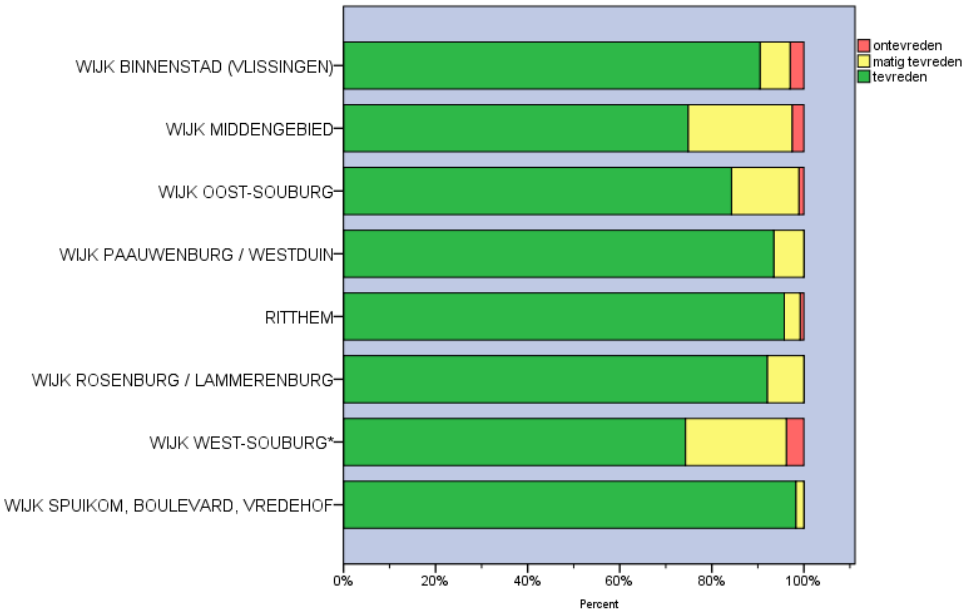

Naast de tevredenheid met de eigen woning is gevraagd of mensen plannen hebben om te verhuizen en zo ja, op welke termijn. In figuur 4.5.2 is te zien dat 73% van de inwoners geen plannen heeft om binnen vijf jaar te verhuizen. 27% van de inwoners is dit wel van plan; 7% binnen één jaar. In figuur 4.5.3 is te zien naar welk soort woning er bij voorkeur verhuisd wordt.

Figuur 4.5.2 Verhuisplannen

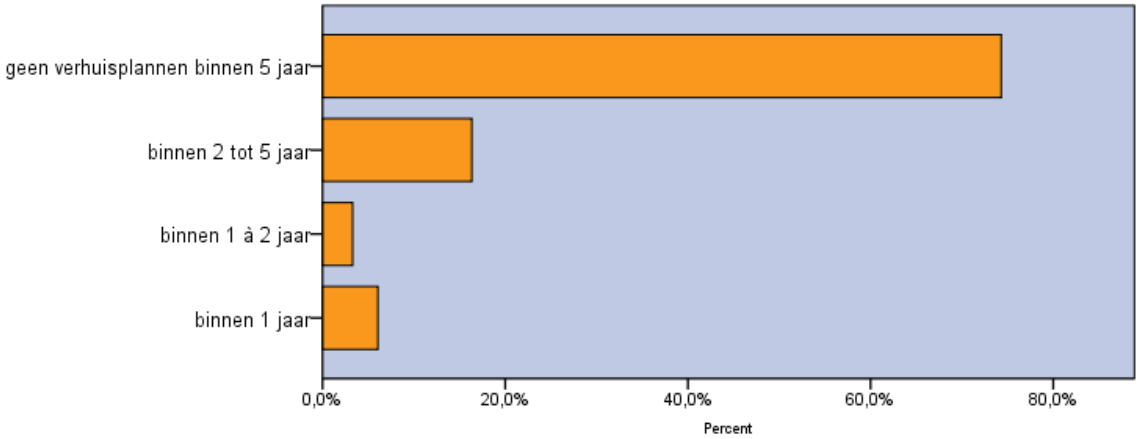

4.5.3 Type woning waar men naar toe wil verhuizen

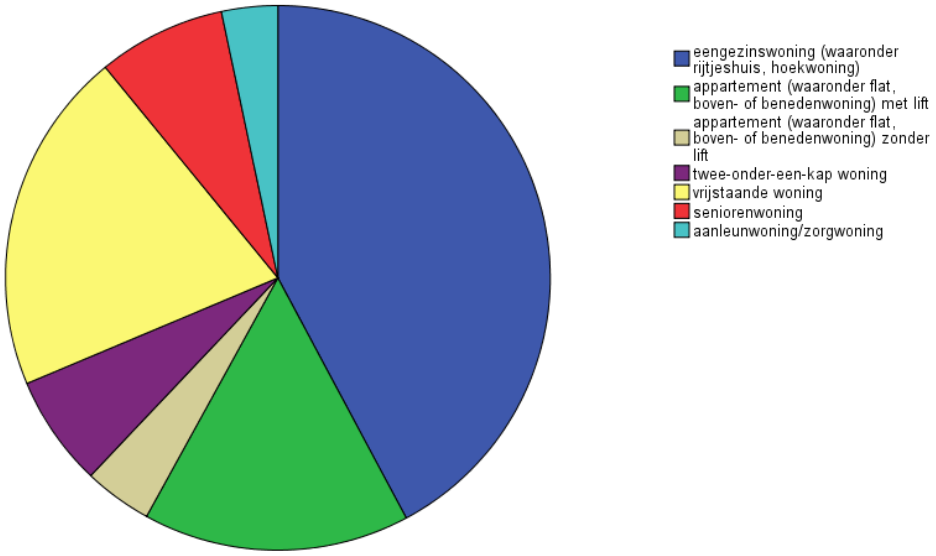

Van de verhuisgeneigden wil 17% binnen de eigen kern/wijk verhuizen en 44% elders binnen de eigen gemeente. 8% van de verhuisgeneigden wil buiten Zeeland gaan wonen. De populairste kern om naar toe te verhuizen is Oost-Souburg. De wijken met de minste aantrekkingskracht zijn Bossenburgh / Weyevliet en Westerzicht.

4.6 Leren

Het opleidingsniveau ligt in Zeeland iets lager dan in Nederland. Zeeland kent in verhouding minder hoger opgeleiden. In figuur 4.6.1 is de verdeling van de hoogst voltooide opleiding te zien over de inwoners in de gemeente Vlissingen.

Figuur 4.6.1 Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

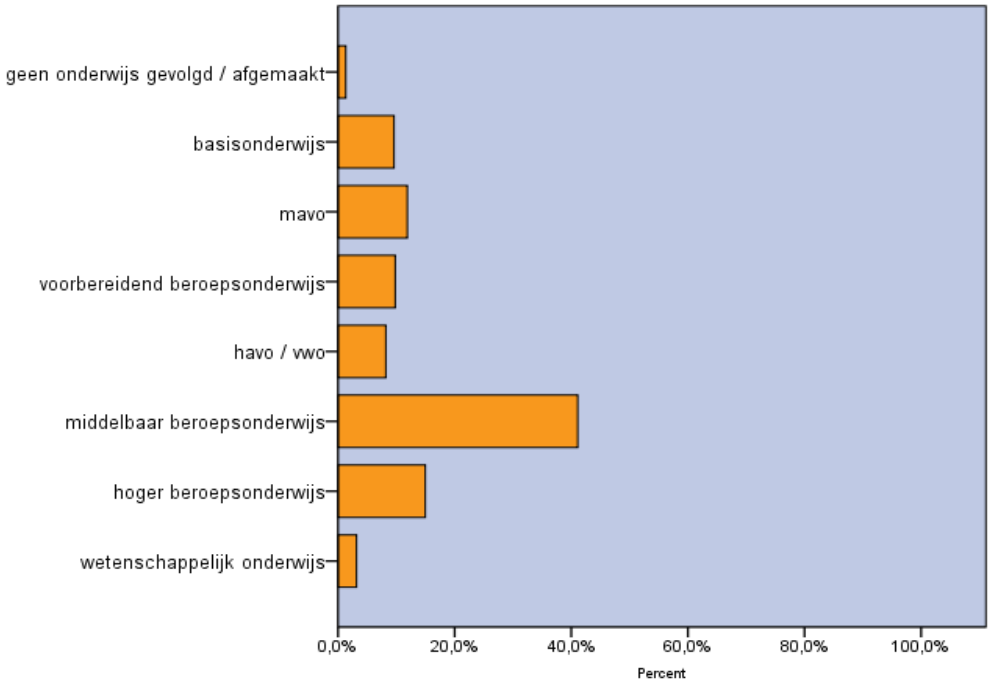

Hoewel in de provincie Zeeland verschillende opleidingsmogelijkheden zijn, vertrekt toch ieder jaar een grote groep studenten om buiten de provincie te gaan studeren. In figuur 4.6.2 is te zien dat 40% van de inwoners van de gemeente Vlissingen de opleiding buiten de provincie gevolgd heeft en dat 60% in Zeeland gestudeerd heeft.

Figuur 4.6.2 Waar heeft u uw hoogst voltooide opleiding gevolgd?

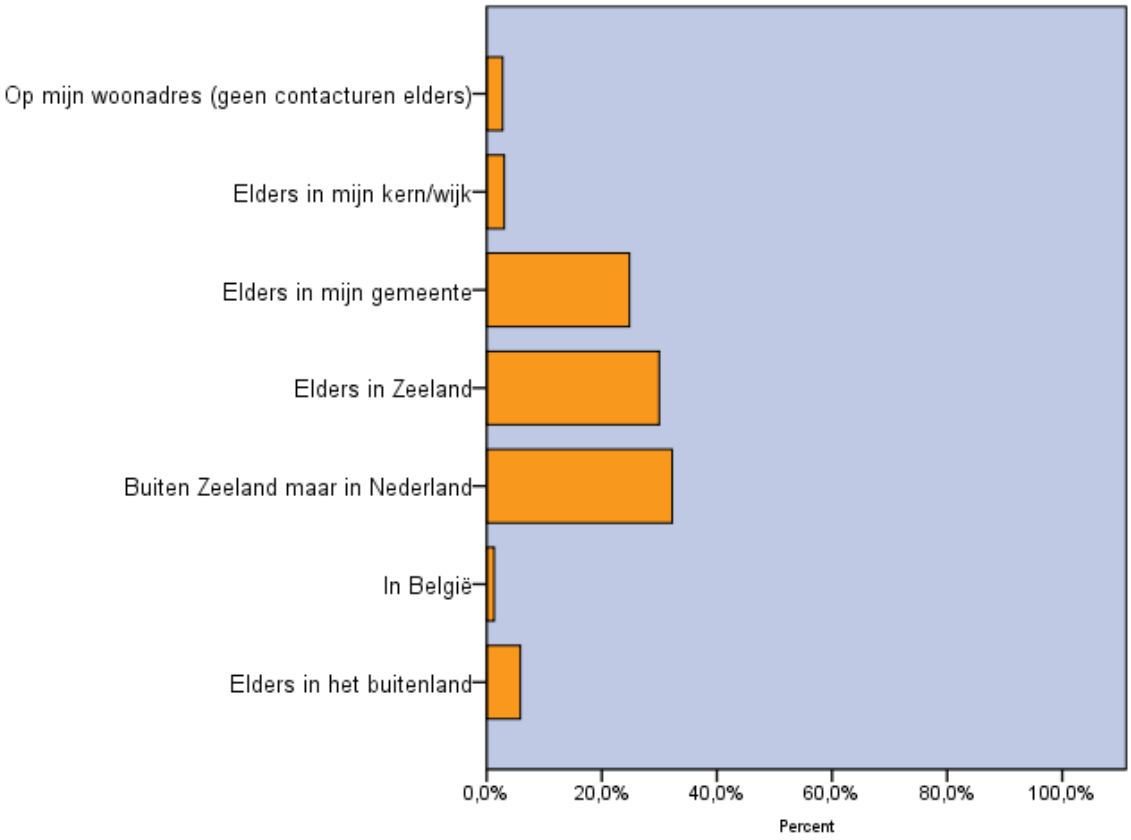

Van de inwoners in de gemeente Vlissingen volgt 5% momenteel een studie. Deze studie wordt in bijna de helft van de gevallen gevolgd buiten de eigen gemeente, maar in Zeeland.

Figuur 4.6.3 Waar studeert U?

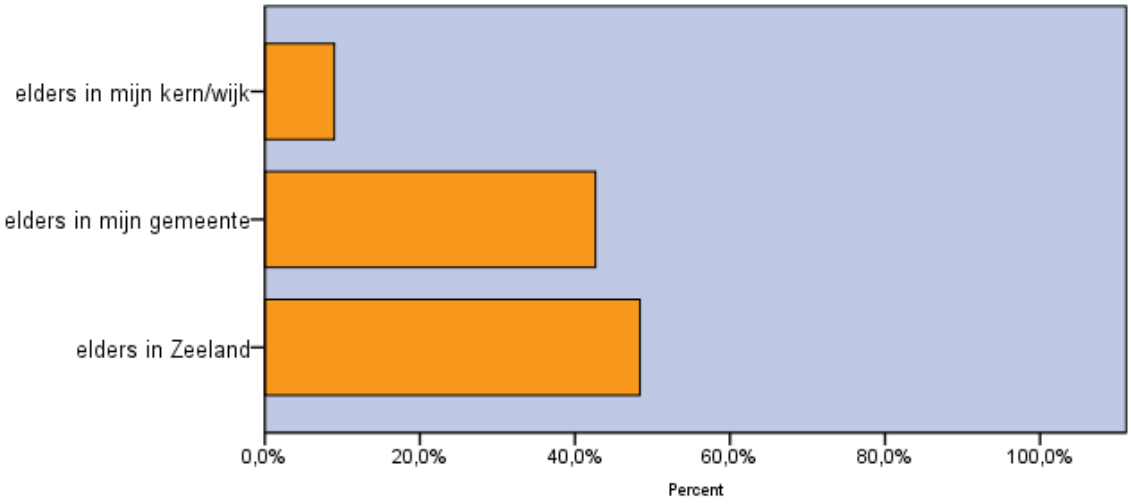

In dit onderzoek is ook gevraagd in welke mate opleidingsniveau en huidig werk op elkaar aansluiten. In figuur 4.6.4 is te zien dat in 18% van de gevallen het opleidingsniveau niet aansluit op het huidige werk. Daarvan gaat het in 9% van de gevallen om werk waarvoor men te hoog opgeleid is en in 1% van de gevallen om werk waarvoor men te laag opgeleid is.

Figuur 4.6.4 Aansluiting tussen werk en opleidingsniveau

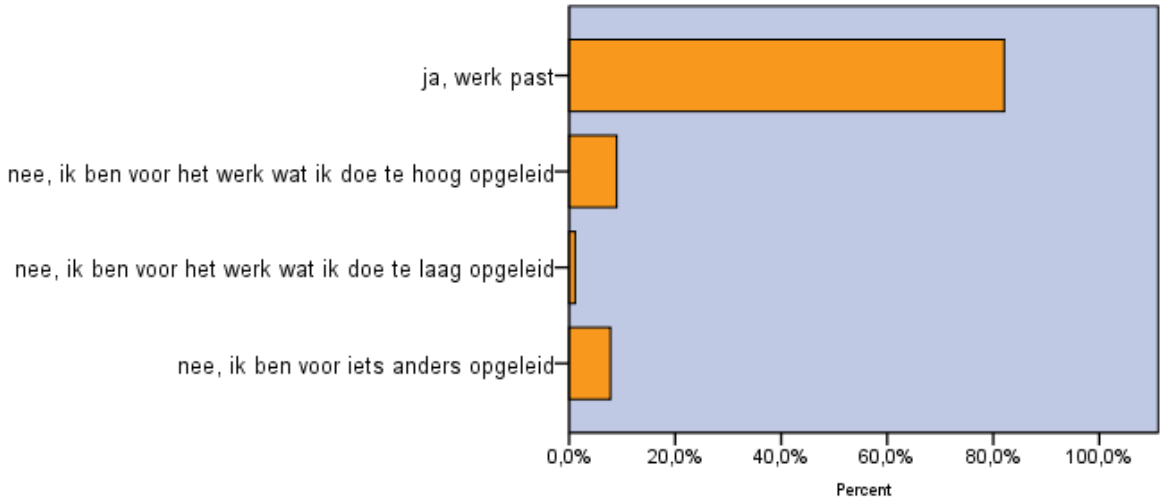

4.7 Werken

In figuur 4.7.1 is de verdeling van hoofdactiviteiten van de inwoners in de gemeente Vlissingen weergegeven. 55% heeft werk als hoofdactiviteit en 25% is met de VUT, gepensioneerd of ontvangt AOW. 5% van de inwoners volgt dagonderwijs of een combinatie van werken en studeren.

Figuur 4.7.1 Hoofdactiviteit

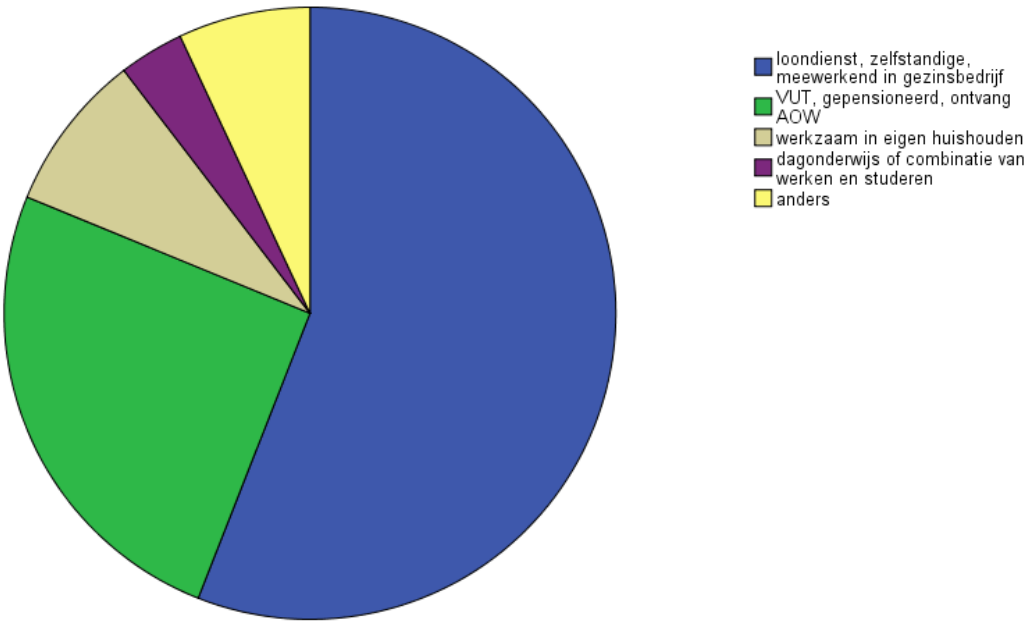

De hoofdactiviteit vindt in 46% van de gevallen plaats in de eigen gemeente. 16% van de inwoners voert de hoofdactiviteit uit in de eigen kern/wijk.

Figuur 4.7.2 Plaats waar de hoofdactiviteit plaatsvindt

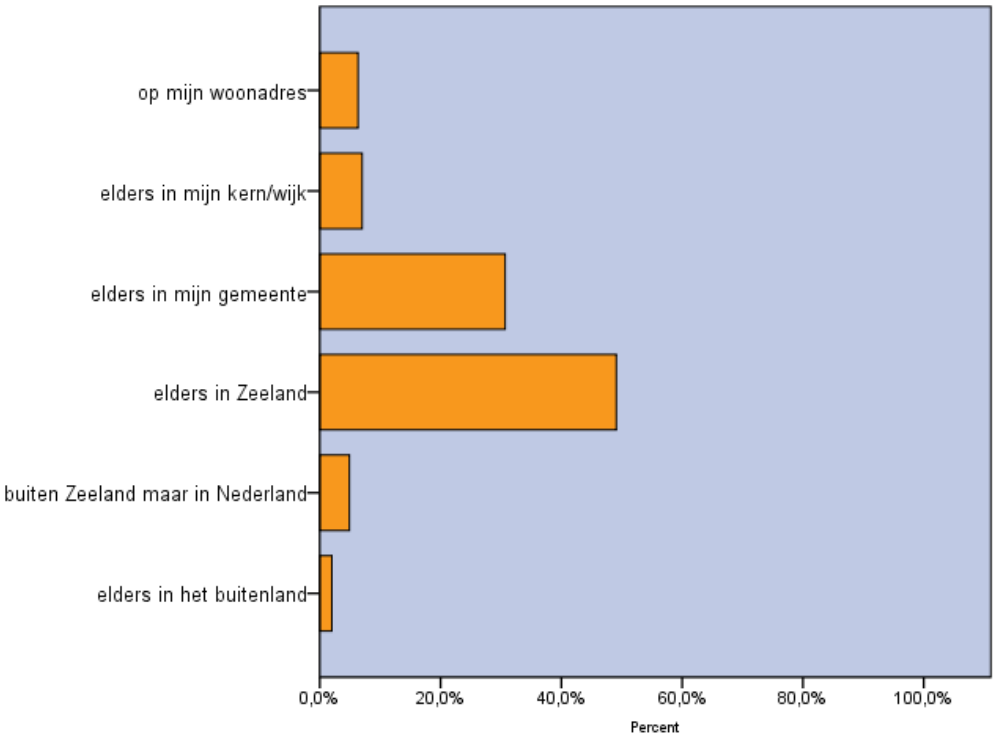

In figuur 4.7.3 is te zien dat 38% van de inwoners minimaal 30 uur per week betaald werk verricht. Daarvan is er een groep van 2% die minimaal 50 uur per week werkt.

Figuur 4.7.3 Hoeveel uur men betaald werk verricht

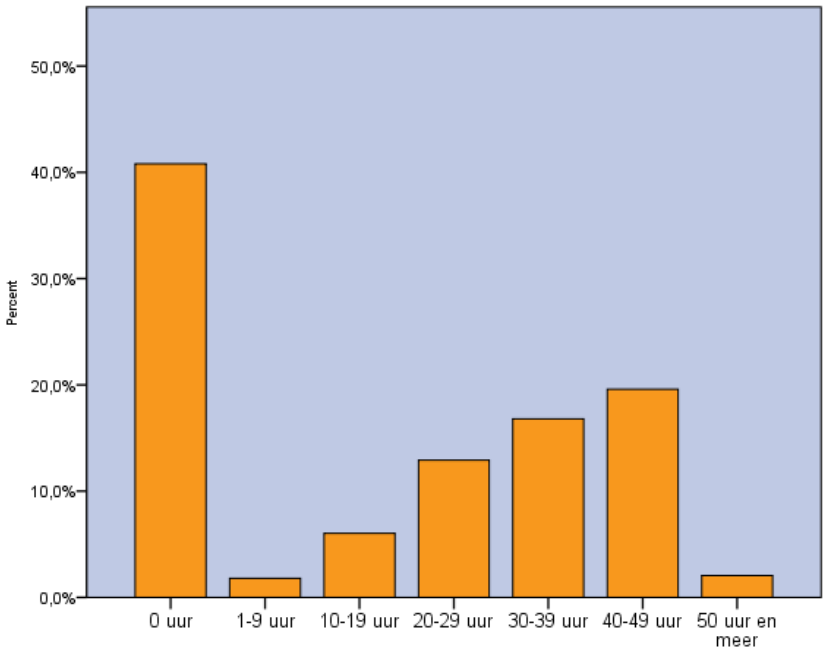

Naast het aantal uur dat er gewerkt wordt is er ook gevraagd naar het gemiddelde netto inkomen. In figuur 4.7.4 is te zien dat 63% van de mensen meer verdient dan € 1.750; 7% verdient € 1.000 euro of minder.

Figuur 4.7.4 Verdeling Netto inkomens

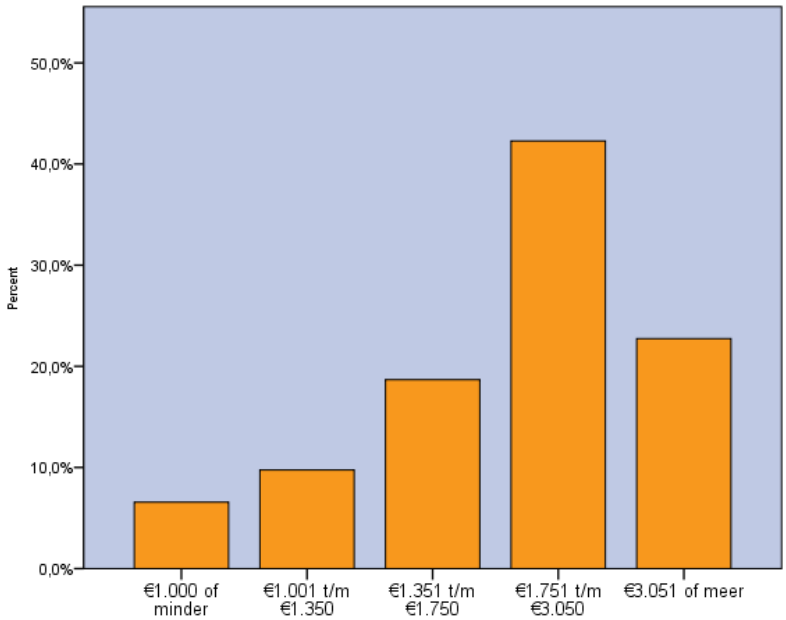

4.8 Zorgen

Met invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) komt er steeds meer aandacht voor mantelzorg en vrijwilligerswerk. Aan de ene kant zijn er inwoners die mantelzorg ontvangen en aan de andere kant zijn er inwoners die deze mantelzorg geven. In figuur 4.8.1 is te zien welk percentage van de inwoners mantelzorg ontvangt in iedere kern/wijk. Daarin zien we dat het grootste aandeel ontvangers van mantelzorg zit in de wijk Spuikom / Boulevard / Vredehof.

Figuur 4.8.1 Aandeel inwoners dat afgelopen 12 maanden mantelzorg ontvangen heeft

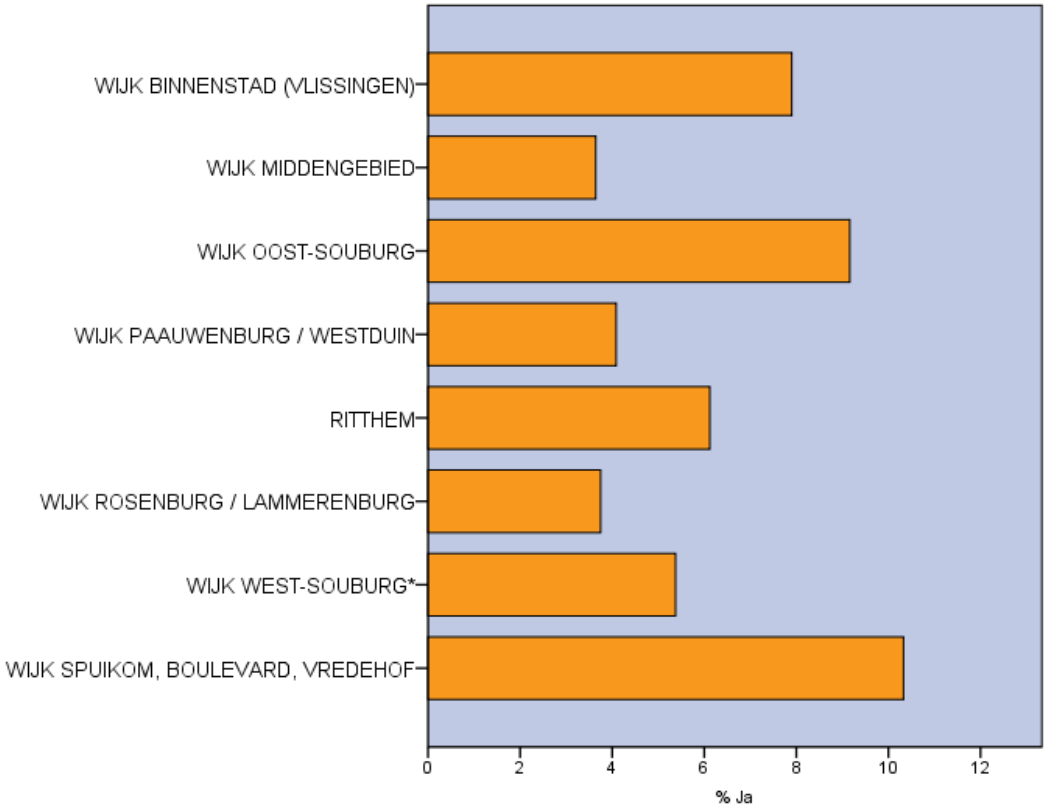

De mensen die mantelzorg ontvangen is gevraagd om welke vorm van mantelzorg het gaat. In figuur 4.8.2 is weergegeven hoe vaak de verschillende vormen van mantelzorg verkregen worden.

Figuur 4.8.2 Vormen van Verkregen mantelzorg

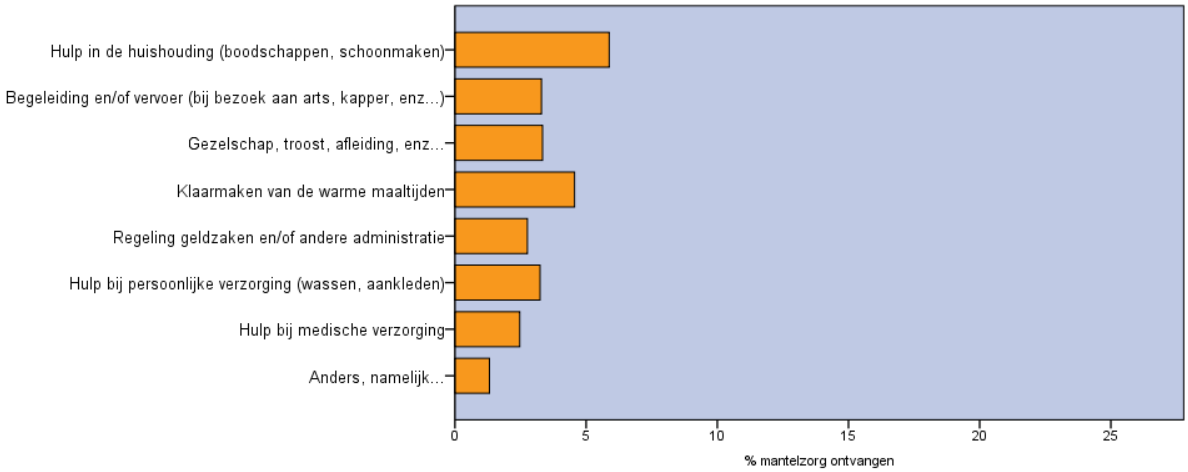

De mantelzorg die de eerdergenoemde mensen krijgen moet ook gegeven worden. In de volgende figuur zien we het aandeel van de inwoners dat aangeeft de afgelopen 12 maanden mantelzorg gegeven te hebben. De wijk waar het meeste mantelzorg gegeven wordt, is Spuikom / Boulevard / Vredehof.

Figuur 4.8.3 Aandeel inwoners dat de afgelopen 12 maanden mantelzorg gegeven heeft

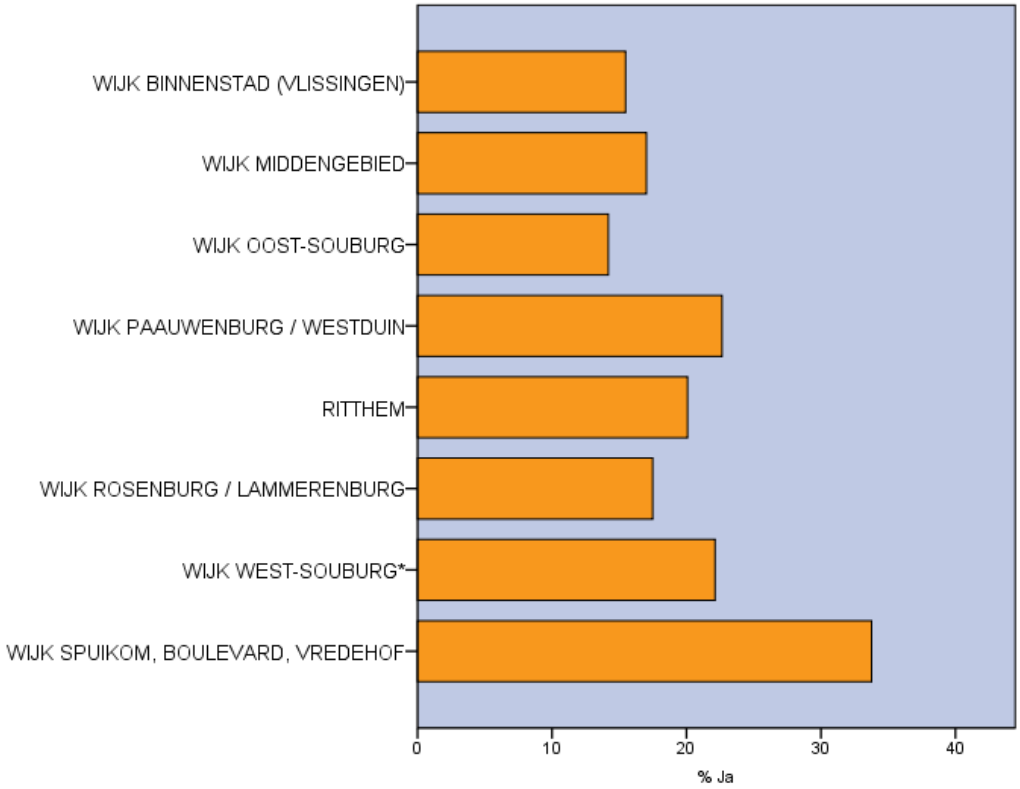

Net als bij het ontvangen van mantelzorg is er gekeken welke vormen van mantelzorg er gegeven worden. In figuur 4.8.4 zien we dat gezelschap, begeleiding en hulp in de huishouding de meest gegeven vormen van matelzorg zijn.

Figuur 4.8.4 Vormen van gegeven mantelzorg

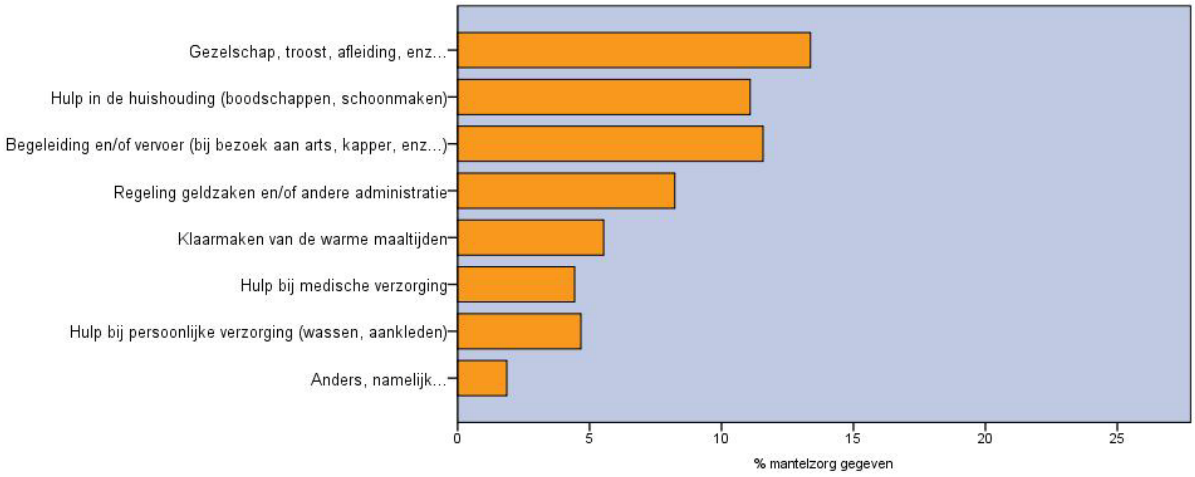

In de figuren 4.8.5 en 4.8.6 is weergegeven hoeveel tijd men gemiddeld aan mantelzorg besteedt en hoe belastend het geven van mantelzorg ervaren wordt. De meeste mantelzorgers besteden gemiddeld 3-4 uur of 5-10 uur per week aan mantelzorg. Van de mantelzorgers voelt 35% zich enigszins belast door het geven van mantelzorg en één op de tien tamelijk zwaar belast. De helft voelt zich niet of nauwelijks belast.

Figuur 4.8.5 Gemiddelde tijd besteed aan mantelzorg

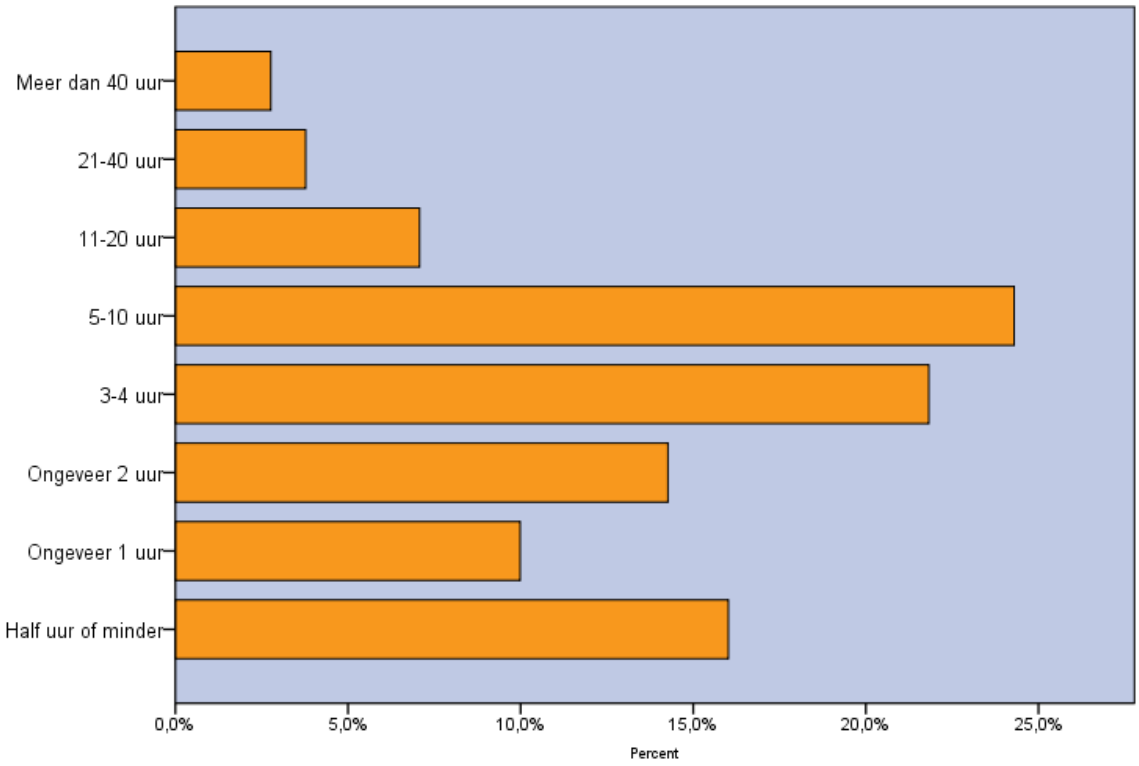

Figuur 4.8.6 Mate waarin men zich belast voelt door het geven van mantelzorg

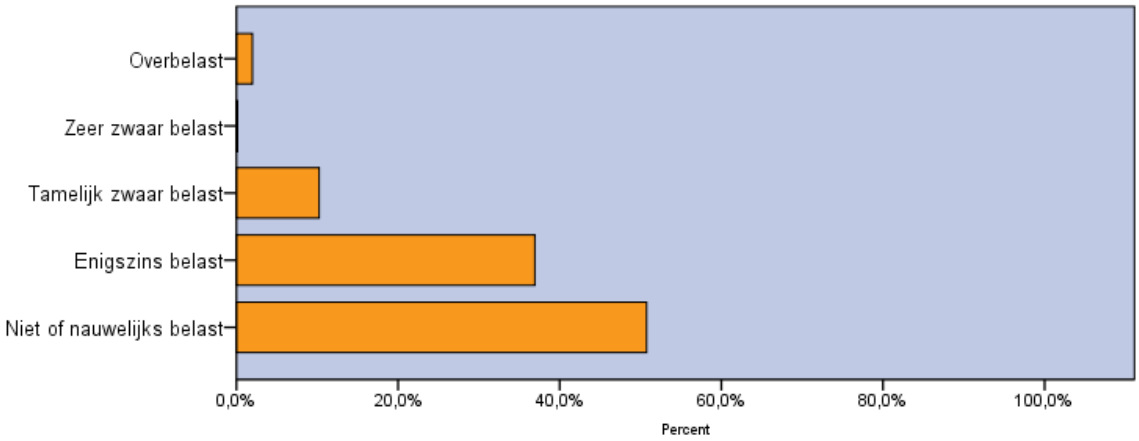

Naast mantelzorg speelt vrijwilligerswerk een belangrijke rol in de Wet maatschappelijke ondersteuning. In de onderstaande figuur is te zien welk aandeel van de mensen in de gemeente Vlissingen zich bezig houdt met de verschillende vormen van vrijwilligerswerk.

Figuur 4.8.7 Deelname aan vrijwilligerswerk

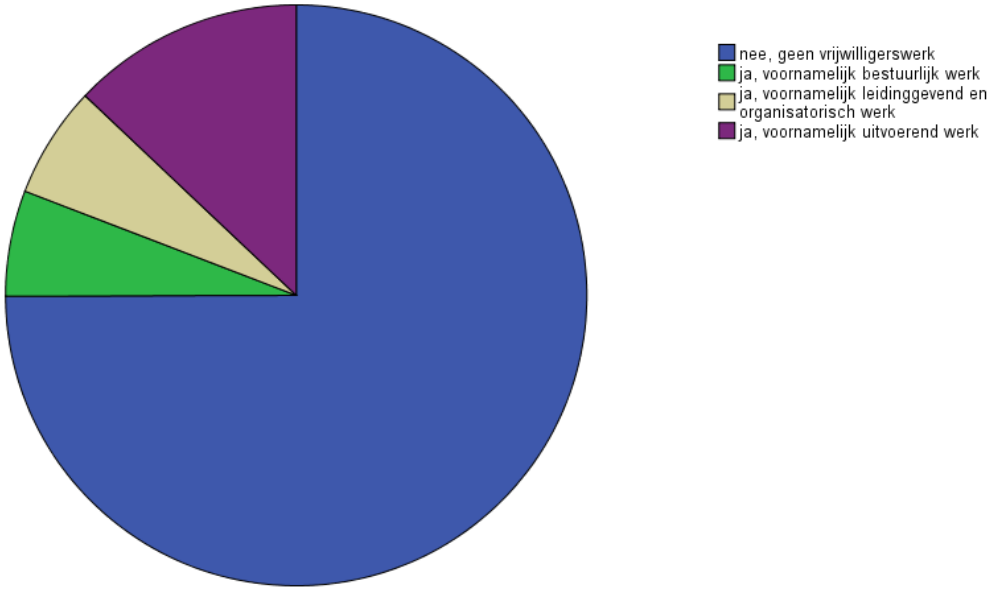

Er is mensen ook gevraagd voor welke verenigingen zij dit vrijwilligerswerk verrichten. In figuur 4.8.8 is te zien voor welke verenigingen de inwoners van de gemeente Vlissingen vrijwilligerswerk doen. Dat gebeurt met name voor de kerkelijke of levensbeschouwelijke organisaties en de sportverenigingen.

Figuur 4.8.8 Verenigingen waarvoor men vrijwilligerswerk doet

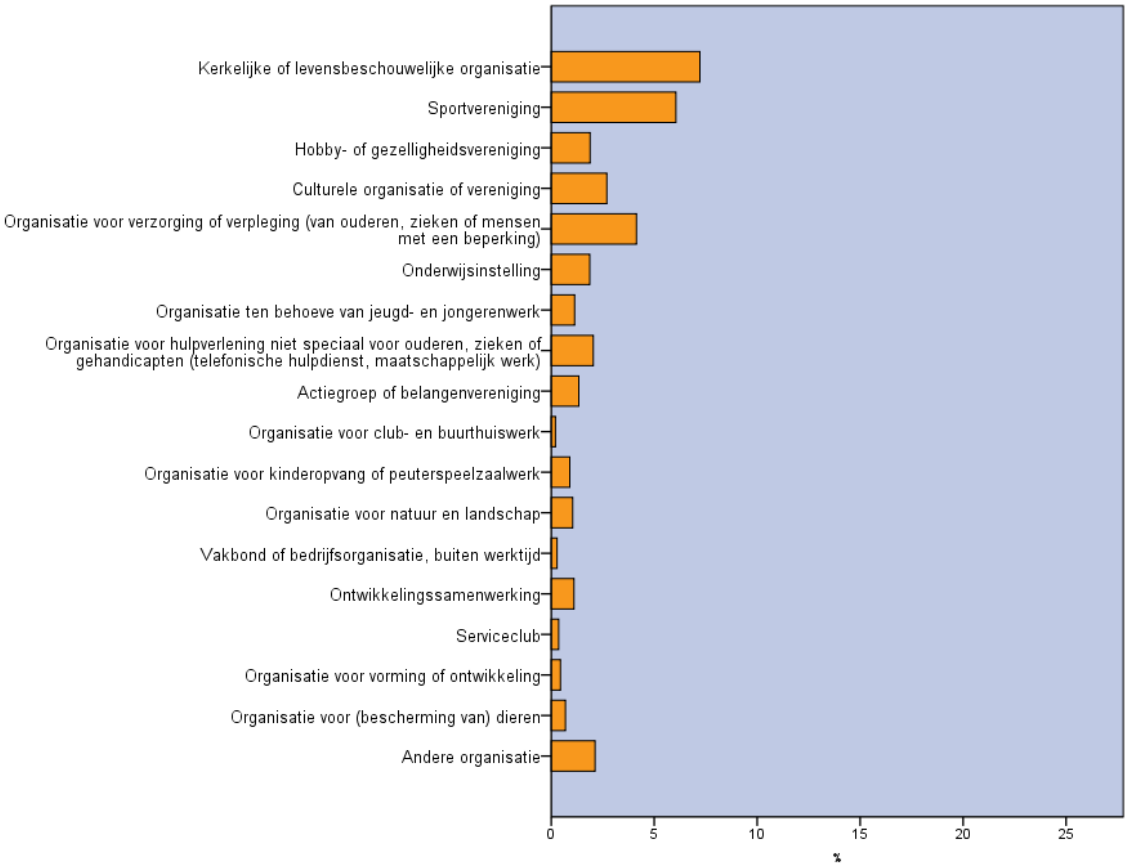

4.9 Recreëren

Vrije tijd biedt kansen om te ontspannen, te ontwikkelen, te ontplooien en talenten in te zetten. Om meer zicht te krijgen op wat Zeeuwen in hun vrije tijd doen, is hier in dit onderzoek naar gevraagd. Veel Zeeuwen besteden hun vrije tijd in verenigingsverband. In figuur 4.9.1 is te zien welke verenigingen dat zijn en in welke mate mensen daar deel van uit maken. De twee soorten verenigingen waar mensen het meest lid van zijn, zijn de sportverenigingen/sportscholen en de kerkelijke verenigingen.

Figuur 4.9.1 Lidmaatschap van verenigingen

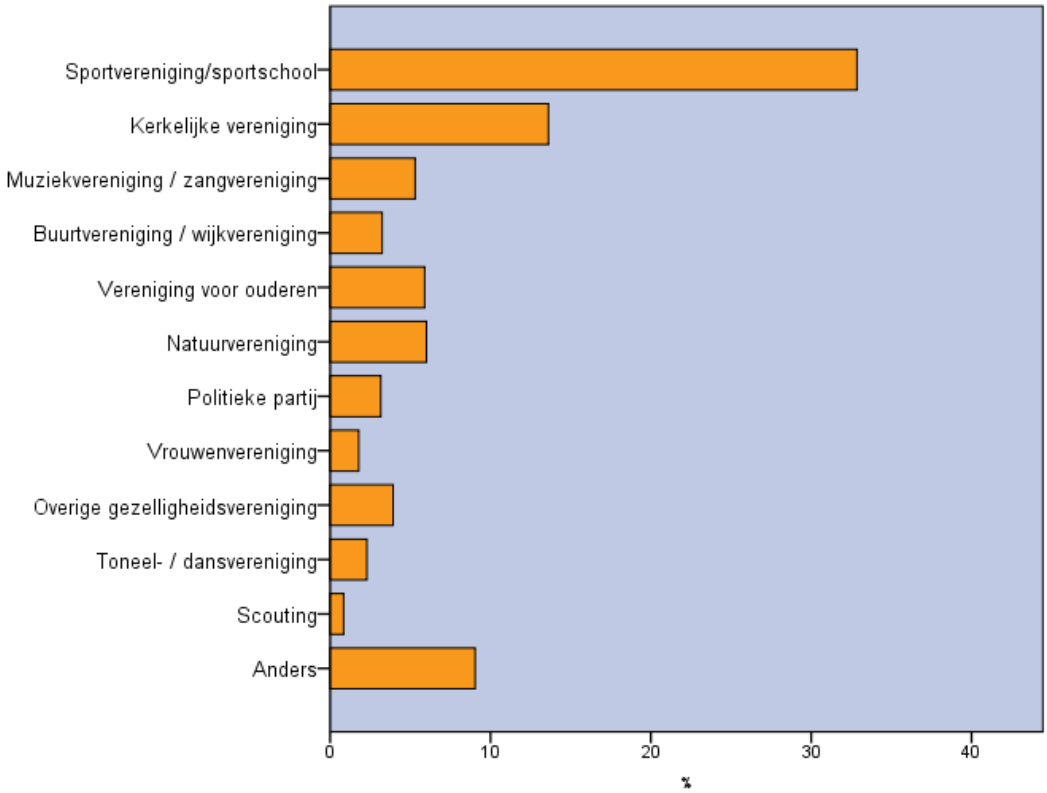

Naast het soort vereniging is het ook interessant om te weten waar deze vereniging is gevestigd. Is dat in de eigen kern/wijk of ligt hij daarbuiten? In figuur 4.9.2 is voor de verschillende kernen/wijken aangegeven waar de voor de inwoners belangrijkste vereniging gevestigd is. In deze figuur zien we dat voor de meeste inwoners van Oost-Souburg en Ritthem de belangrijkste vereniging in de eigen kern gevestigd is. Voor de Vlissingse wijken geldt dat de belangrijkste vereniging buiten de eigen wijk gevestigd is.

Figuur 4.9.2 Waar bevinden zich de belangrijkste verenigingen

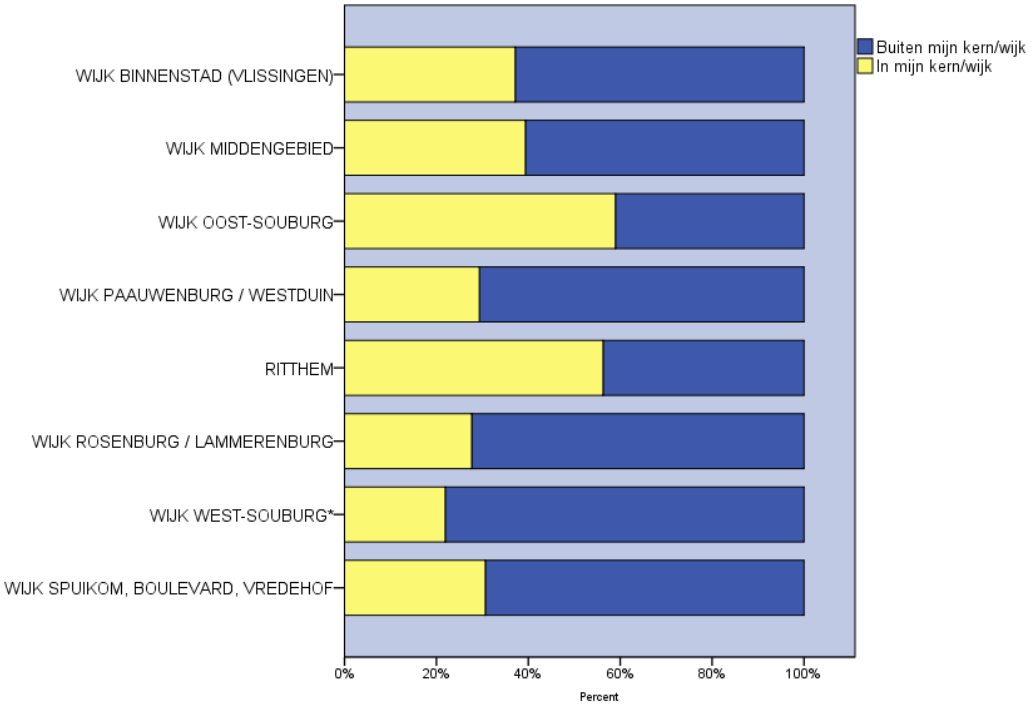

Ontspanning wordt niet alleen gezocht bij de eerder benoemde verenigingen, maar ook bij culturele voorstellingen. In figuur 4.9.3 is te zien welke culturele voorstellingen bezocht worden en hoe vaak dit gebeurt. In deze figuur is te zien dat de activiteiten film in bioscoop, filmhuis en museum of tentoonstelling het meest bezocht worden. De activiteiten lezing over kunst/kunstgeschiedenis en literaire bijeenkomst het minst.

Figuur 4.9.3 Bezoekgedrag culturele voorstellingen

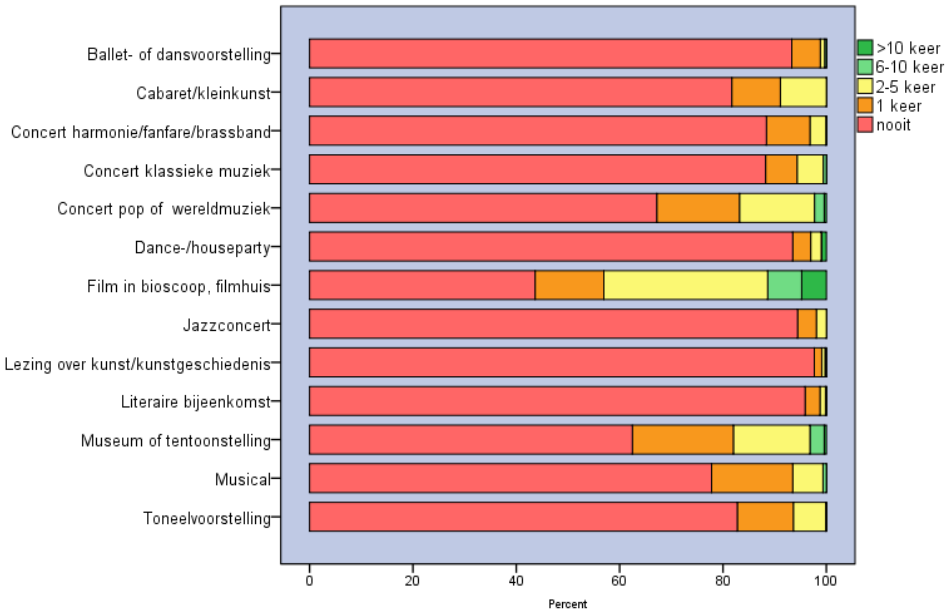

Vaak worden er in de kern/wijk ook verschillende evenementen georganiseerd. In het onderzoek is mensen gevraagd hoe vaak zij deze evenementen bezoeken. In figuur 4.9.4 is per kern/wijk te zien hoe vaak mensen naar evenementen in de eigen kern gaan. Dit gebeurt het meest in Ritthem en het minst in het Middengebied, Paauwenburg / Westduin, Rosenburg / Lammerenburg en West-Souburg.

Figuur 4.9.4 Bezoeken van evenementen georganiseerd in de wijk/kern

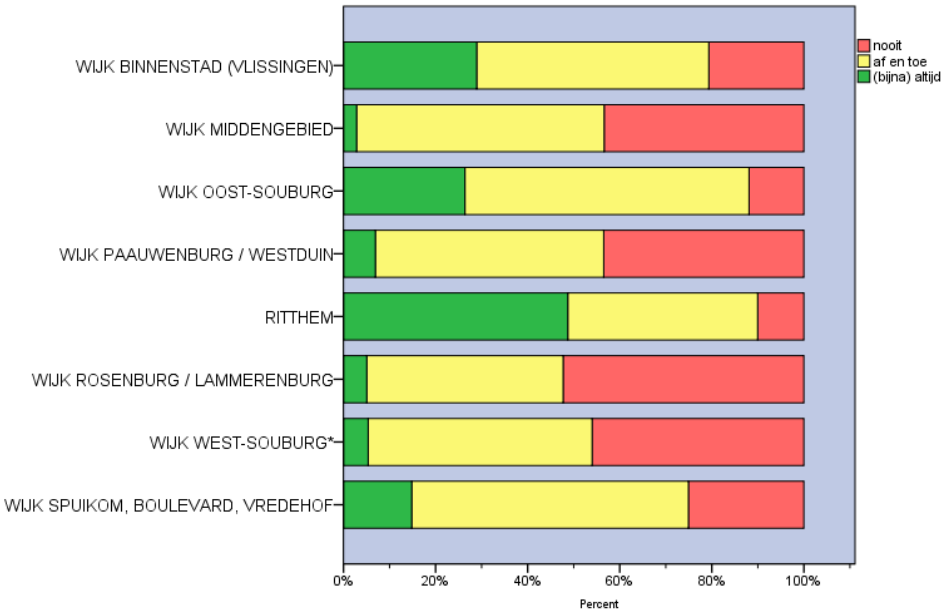

4.10 Ervaren leefbaarheid

In hoofdstuk drie hebben we de veronderstelde leefbaarheid behandeld. In deze paragraaf komt de ervaren leefbaarheid aan bod, ofwel het oordeel van de inwoners over het geheel van voorzieningen, verenigingen en activiteiten. Een belangrijke graadmeter hiervoor is de tevredenheid van de inwoners met de kern/wijk als woonplaats. Deze tevredenheid is per kern/wijk in figuur 4.10.1 weergegeven. Het percentage 'tevreden' is het hoogst in de wijken Spuikom/Boulevard/Vredehof en Rosenburg/Lammerenburg; in de wijken Middengebied en West-Souburg is het percentage 'ontevreden' het hoogst.

Figuur 4.10.1 Tevredenheid met de kern als woonplaats

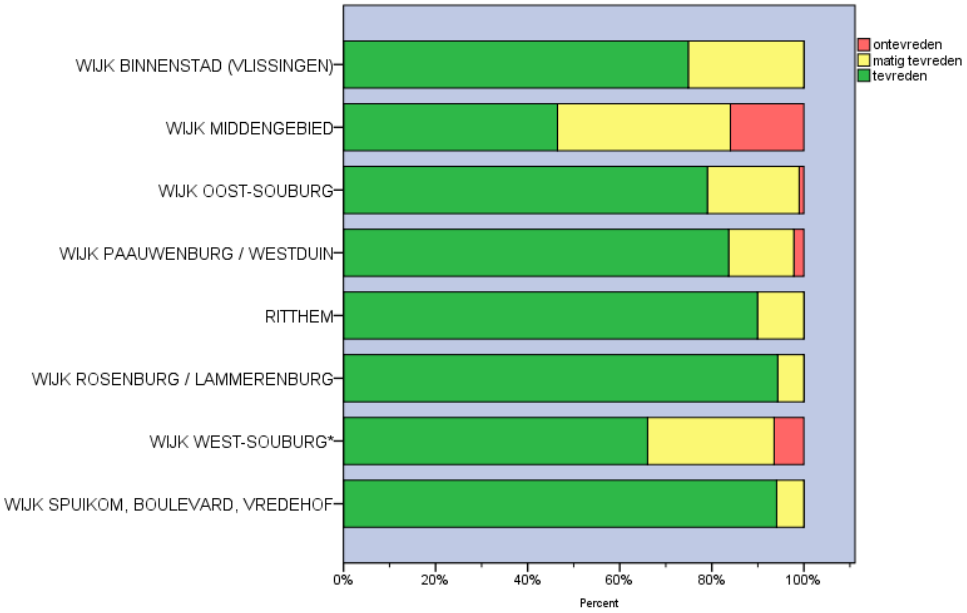

Naast het oordeel over de kern/wijk als woonplaats is het belangrijk om te kijken wat mensen belangrijk vinden in een kern/wijk. Als eerste is er gekeken naar de sterkte van de binding van mensen met de kern/wijk. In figuur 4.10.2 is te zien in welke kernen/wijken er een sterke en in welke er een zwakke binding is.

Figuur 4.10.2 Binding met de wijk/kern

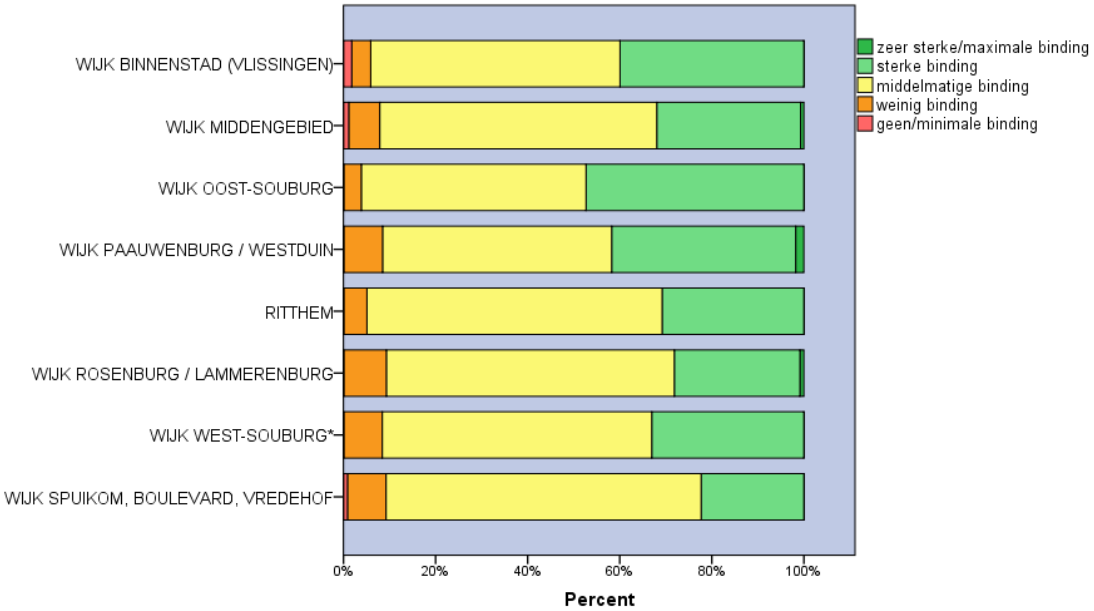

Het oordeel over de kern/wijk als woonplaats hangt samen met het oordeel dat mensen geven aan de woonomgeving en het oordeel dat ze geven aan de voorzieningen. In de figuren 4.10.3 en 4.10.4 is voor de gehele gemeente weergegeven welke cijfer (1 = slecht, 10 = zeer goed) de inwoners toekennen aan de verschillende woonomgevingkenmerken en voorzieningen.

Figuur 4.10.3 Waardering van de woonomgeving

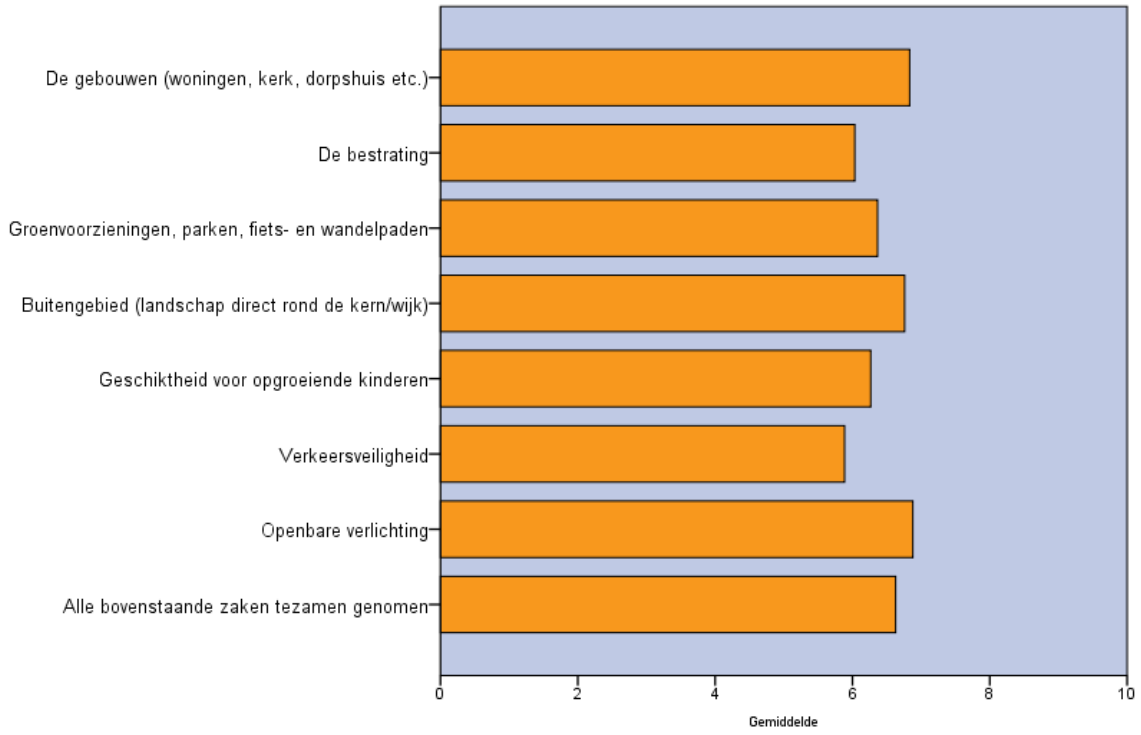

Figuur 4.10.4 Waardering van de voorzieningen

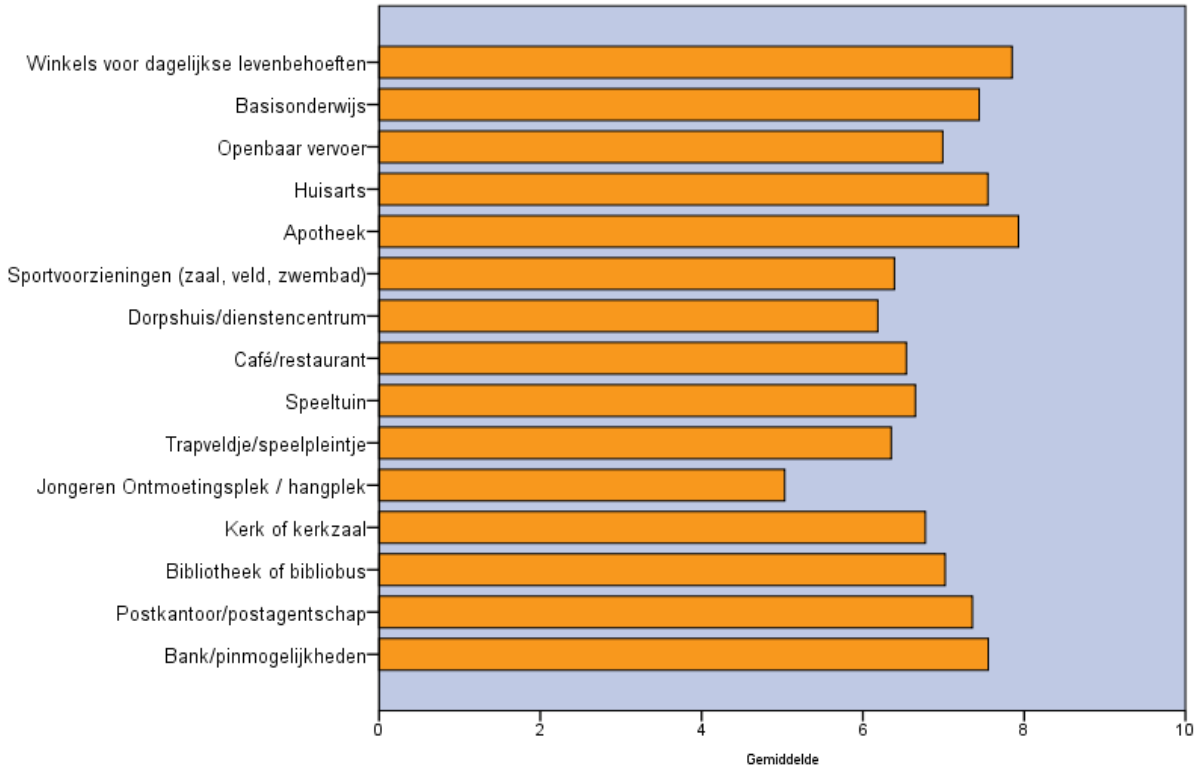

In dit onderzoek is ook gekeken hoe tevreden de inwoners zijn met de wijks- of dorpsraad en het gemeentebestuur. In de volgende figuur is met enkele stellingen weergegeven hoe tevreden men over deze twee partijen is.

Figuur 4.10.5 Mening over gemeentebestuur en dorps-/stads- en wijkraden

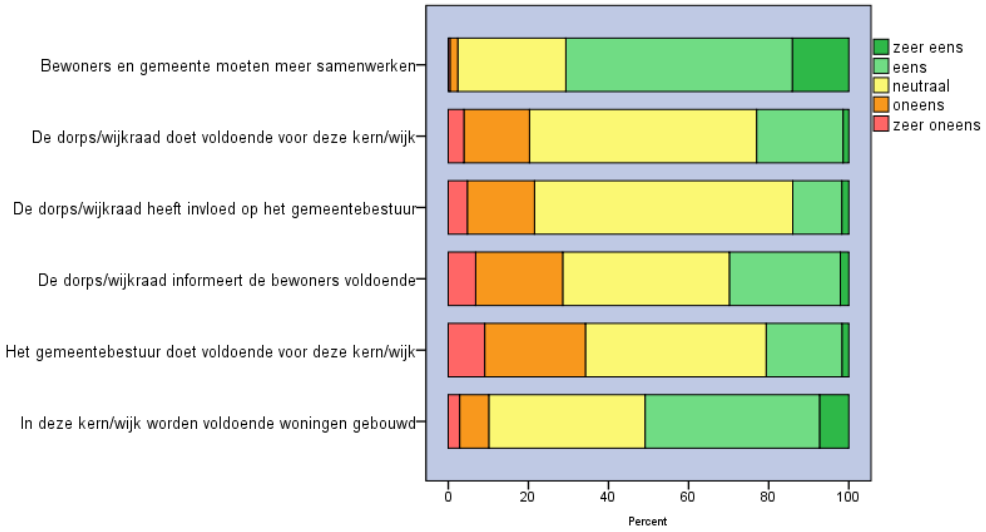

Hoofdstuk 5: Conclusies

Wanneer we kijken naar de **bevolkingsontwikkeling** voor de gemeente Vlissingen dan blijkt uit de provinciale prognose dat het inwoneraantal van deze gemeente tot 2030 gaat dalen. Deze daling gaat sneller dan gemiddeld in Zeeland het geval is, namelijk 7%. De afname van de bevolking vindt niet in alle wijken plaats. Op de korte termijn, richting 2015, neemt in de wijken Boulevard/Spuikom/Vredehof en Lammerenburg 1[5] naar verwachting het aantal inwoners toe, evenals in de kern Oost-Souburg. De overige wijken en kernen zien hun inwoneraantal dalen.

Naast een groei van de bevolking is er ook sprake van een **veranderende bevolkingssamenstelling**. De bevolkingsdaling wordt voornamelijk veroorzaakt door het gegeven dat Vlissingen een gemeente is met minder jongeren dan gemiddeld in Zeeland het geval is. De grijze druk, daarentegen, ligt op het Zeeuwse gemiddelde. In alle wijken en kernen zal het aantal inwoners in de leeftijdscategorie 60 tot en met 79 jaar in 2015 hoger liggen dan in 2009. Het aantal inwoners van 80 jaar en ouder groeit ook in alle wijken en kernen in de gemeente Vlissingen.

In het onderzoek naar de leefbaarheid van kernen en wijken is onderscheid gemaakt in 'veronderstelde' en 'ervaren' leefbaarheid. Veronderstelde leefbaarheid is de sociale infrastructuur in relatie tot het inwonertal. De score voor de **sociale infrastructuur** is samengesteld uit scores op acht aspecten, namelijk culturele voorzieningen en het culturele verenigingsleven, bereikbaarheid, onderwijs, economische bedrijvigheid, sportaccommodaties en –verenigingen, horeca, financiële dienstverlening en zorgvoorzieningen. Er is rekening gehouden met het feit dat bepaalde voorzieningen voor inwoners in de ene levensfase meer of minder relevant zijn dan voor inwoners in de andere levensfase. Naast de voorzieningen, verenigingen en activiteiten die de veronderstelde leefbaarheid uitmaken is gekeken naar woonmilieukenmerken van de kernen.

De gemiddelde score voor de omvang van de sociale infrastructuur in de gemeente Vlissingen komt uit op een 9,2. Oost-Souburg heeft de hoogste score; Lammerenburg 1 de laagste. Als we kijken naar de relatie tussen sociale infrastructuur en inwoneraantal, dan zien we dat Ritthem een lagere veronderstelde leefbaarheid kent dan op grond van haar inwoneraantal verwacht mag worden.

Er is een aantal randvoorwaarden aanwezig dat van invloed is op de levensdomeinen van inwoners en zo ook op de ervaren leefbaarheid. Veiligheid, gezondheid en mobiliteit werken door op de levensdomeinen wonen, leren, werken, zorgen en recreëren. De ervaringen van inwoners met de manier waarop de randvoorwaarden inwerken op de levensdomeinen resulteert in de 'ervaren' leefbaarheid. Het bevolkingsonderzoek levert hier gegevens voor op.

Voor wat betreft **veiligheid** komt naar voren dat bijna driekwart van de inwoners van Vlissingen zich nooit of zelden onveilig voelt. Als het hun eigen kern/wijk betreft is dit gevoel van veiligheid nog iets hoger. De ervaren veiligheid hangt samen met hoe inwoners de collectieve redzaamheid en de sociale veiligheid in hun kern of wijk inschatten. We zien de meeste inwoners met een hoge score voor collectieve redzaamheid in Ritthem; de wijk Middengebied heeft de hoogste score voor enige/geen collectieve redzaamheid. In Ritthem zijn er vergeleken met de andere kernen/wijken ook grotere groepen inwoners die een sterke sociale veiligheid ervaren; het Middengebied scoort ook hierop het laagst. Van de verschillende vormen van overlast zijn hondenpoep en rommel op straat de belangrijkste. Over rondhangende jongeren oordelen inwoners van Vlissingen het meest negatief; over de veiligheid in het eigen huis juist opvallend positief.

[5] Lammerenburg 1 staat voor Lammerenburg/Rosenburg.

In de gemeente Vlissingen geeft 78% aan de eigen **gezondheid** als goed tot zeer goed te ervaren. In Lammerenburg 1 oordelen naar verhouding de meeste inwoners positief over hun eigen gezondheid, in Oost-Souburg wonen de meeste mensen die daar negatief over oordelen. Omdat beweging en gezondheid samenhangen is ook gevraagd naar de verschillende inspannende activiteiten. 70% van de inwoners van de gemeente Vlissingen blijkt te voldoen aan de norm van tenminste vijf dagen per week 30 minuten matig intensieve **lichaamsbeweging**. Het percentage inwoners dat deze norm[6] haalt is het hoogst in Ritthem en het Middengebied en het laagst in de Binnenstad en Lammerenburg 2[7].

Uit het onderzoek blijkt dat 31% van de inwoners van Vlissingen bijna elke dag gebruik maakt van de auto. Daarnaast maakt ongeveer 37% dagelijks gebruik van de fiets. Dagelijks gebruik van het openbaar **vervoer** komt nauwelijks voor. Over het algemeen zijn de inwoners van Vlissingen tevreden over de **woning** waarin ze wonen, maar er zijn wel verschillen tussen de kernen/wijken. In de wijken Middengebied en Lammerenburg 2 wonen naar verhouding veel inwoners die ontevreden of matig tevreden zijn met de eigen woning.

Voor **opleiding** is een deel van de inwoners uit Vlissingen aangewezen op plekken buiten de provincie: 40% heeft een opleiding buiten de provincie gevolgd. Wat **werk** betreft valt op dat naar verhouding veel inwoners buiten de eigen gemeente werken.

De wijk waar het meeste **mantelzorg** gegeven wordt is Spuikom/Boulevard/Vredehof, in Oost-Souburg is dit het minst. Ruim één op de tien mantelzorgers voelt zich tamelijk of zelfs zeer zwaar belast. Ongeveer een kwart van de inwoners van Vlissingen doet aan **vrijwilligerswerk**, voornamelijk voor kerkelijke of levensbeschouwelijke organisaties en sportverenigingen. Sport- en kerkelijke verenigingen zijn ook de meest populaire **verenigingen** wat lidmaatschap betreft (respectievelijk 33% en 14% is lid). In Oost-Souburg en Ritthem wonen de meeste mensen die aangeven dat de voor hen belangrijkste vereniging in de eigen kern/wijk gevestigd zijn; in de overige kernen en wijken van de gemeente Vlissingen geeft het merendeel juist aan dat de belangrijkste vereniging buiten de eigen kern of wijk gevestigd is.

Hoe oordelen de inwoners van Vlissingen nu over het geheel aan voorzieningen, verenigingen en activiteiten; wat is hun **ervaren leefbaarheid**? Het percentage inwoners dat tevreden is met de kern als woonplaats is het hoogst in de wijken Lammerenburg 1 en Spuikom/Boulevard/Vredehof en het laagst in Middengebied. Van alle voorzieningen worden jongerenontmoetingsplekken het minst gewaardeerd; winkels en apotheek zijn de voorzieningen die het best worden gewaardeerd. Scoop heeft een model opgesteld om de veronderstelde leefbaarheid en de ervaren leefbaarheid met elkaar in verband te brengen voor kleine kernen. Voor de gemeente Vlissingen bleek dit niet mogelijk vanwege de aanwezigheid van slechts twee kernen die bovendien zeer dicht tegen de stad zijn gelegen. Uit de conclusies van de andere Zeeuwse gemeenten blijkt dat de aanwezigheid van een bepaald voorzieningenniveau in een kern met een bepaalde omvang (de veronderstelde leefbaarheid), geen garantie is voor tevredenheid met de kern als woonplaats (de ervaren leefbaarheid). Om een dergelijk verband voor de kernen van Vlissingen te onderzoeken zou deze gemeente in een groter - Walchers - verband geplaatst kunnen worden. Nadere analyse van leefbaarheid als resultante van factoren, zoals benoemd in het provinciale rapport, kan het inzicht in de stedelijke wijken op het gebied van leefbaarheid vergroten.

[6] De norm voor volwassenen is toegepast op de populatie 15 jaar en ouder. De norm voor jongeren is hoger (een uur per dag).
[7] Lammerenburg 2 staat voor Bossenburgh/Weyevliet, Westerzicht, Papegaaienburg-Hofwijk, West-Souburg en Vrijburg.

Literatuurlijst

Dorst, M.J. van (2005). *Een duurzaam leefbare woonomgeving; fysieke voorwaarden voor privacyregulering.* Delft: Eburon.

Klerk, A.P. de (2003). *Het Nederlandse landschap, de dorpen in Zeeland en het water op Walcheren.* Utrecht: Matrijs (proefschrift Universiteit van Amsterdam).

Scoop (2003). *Verschuivende verbanden, trendstudie naar processen van individualisering in Zeeland.* Middelburg: Scoop.

Scoop (2009). *Leefbaarheidonderzoek Sluis, onderzoek naar de veronderstelde en ervaren leefbaarheid, met de nadruk op de tien kleine kernen.* Middelburg: Scoop.

Uva/Scoop (2008). *Sociale draagkracht van dorpen in Noord-Beveland, Leefbaarheid, sociale cohesie en community care in kleine dorpen.* Amsterdam: Amidst.

Valk, A. van der & Musterd, S. (red.) (1998). *Leefbare Steden en een duurzame omgeving.* Assen: Van Gorcum.

Veenhoven, R. (2000). *Leefbaarheid; Leefbaarheid, betekenissen en meetmethoden.* Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.